פרייז 25 גראָשען XIV-ער יאָהרגאַנג „Należytość pocztowa uiszczona gotówką" „Radomer-Kielcer Leben" (697) 52 הײנט 10 זײַטן

Radom, dnia 24 Grudnia 1937 r.
ראַדאָם, פרייטאָג כ׳ טבת תרצ״ח
טעלעפאָן פון רעדאַקציע 18 - 15

ראַדאָמער-קעלצער לעבן

פאַראָווע פאַרבערײַ
און כעמישע פּראַלניע
A.
HEMPEL
פאַבריק און צענטראַלע: אַלטע שטאָדט 7
פיליעס:
זשעראָמסקי 1
זשעראָמסקי 21
זשעראָמסקי 59
טראַוגוטטאַ 11
קעלנער צו וואַשען צו 15 גר.

W domu, czy w sali dancingu wytwornej
Na wsi, czy w mieście — jednym słowem wszędzie
Papieros w gilzie
„Dla Znawców" wybornej
Zawsze najlepiej smakować ci będzie

צו דער האכצייט פון אונזער ליבען קוזין
משה קרימילאַווסקי
מיט פר״ל
יהודית צוקער
ווינשען מיר זיי פיעל גליק און צופרי-דענהייט, און די עלטערן פיעל נחת
ישעי׳ איגר און פאַמיליע.

א הערצליכען דאַנק דריקען מיר אויס
פאַר די גליקווינשען און טעלעגראַמעס
אויף אונזער זוהנ׳ס חתונה
שליאַמקע פרידמאַן מיט פרל. **מאַניע גלעזער** פון הילנאַ
עלטערן:
נחום און **מינדעל פרידמאַן**

די אלע, וואָס האָבען זיך באַטײַליגט אין אָבגעבען דעם לעצטען כבוד אונזער פערשטאָרבענעם פאָטער

ר׳ אברהם ליפא דען ז״ל

און אויך די אלע, וואָס האָבען אונז אויסגעדריקט פערזענליך, אָדער שריפטליך און דורך דער פרעסע מיטגעפיהל – דריקען מיר אויס א דאַנק.
בעזונדערס דאַנקען מיר די ה״ה, וואָס האָבען מספיד געווען אונזער גאָטזעליגען פאָטער און בפרט דעם **הרב קעסטענבערג** פאַר זיין ווארימען און הארציגען הספד.

מרדכי דען און **פאַמיליע.**

פערשרייבט אייך אויף די פאַך-קורסען פון „א ר ט"
די קורסען נעמען ארום:
שניידערײַ איז **אלע צווייגען; גאַרסעטען-אבטיילונג וועש-אויסאַרבייטונג, מאַדעליר-קורס פאַר קאַמאַ-שענמאַכער** און א קורס פון **צושניידערײַ פאַר פרויען און מענער-שניידער.**
אינפאָרמאַציעס און איינשרייבונגען אין לאָקאַל פון דער געזעלשאַפט „ארט" זשעראָם. 27 יעדען טאָג, חוץ שבת פון 12 ביז 2 בייטאָג און פון 5 ביז 7 אָוענד

דעם טיפסטען מיטגעפיהל דריק איך אויס
דעם פריינס **מרדכי דען**
צוליב׳ן טויט פון זיין פאָטער

ר׳ אברהם ליפא נ. ע.

בתוך שאר אבלי ציון ירושלים.
מרדכי לענגער און **פאַמיליע**

ווילט איהר האָבען קלאָרע, זויבערע וועש, נייע גאַרדעראָבעס, שנײ-ווײַסע פאָרהאַנגען,
גיעט נאָר צו וואַשען און פאַרבען אין דער בעקאַנטער
כעמישער פאַרבערײַ און פראַלניע פון דער ערשטקלאַסיגער פירמע

A. HEMPEL

Centrala **Stare Miasto 7** telefon 19 - 70
Filje **Zeromskego 1**
Zeromskiego 21
Zeromskiego 59
Traugutta 11

ווער ס׳האָט זיך ניט איבערצייגט זאָל פרובען און וועט זיין ענטציקט פון דער שענער, עסטעטישער און פאַכמענישער ארבייט. ס׳ווערט אויך געוואַשען אויף טריקען — ביליגע פרייזען! — פינקטליכע אויספיהרונג סאָלידע בעהאַנדלונג קומט און איבערצייגט אייך
צענטראַלע: אַלטע שטאָדט 7 אָפיצ. טעל 70 - 19
פיליעס: זשעראָמסקי 1, טראַוגוטטאַ 11
זשעראָמסקי 21, זשעראָמסקי 59

ביליג צו וואַשען קאָפּעלושען

KINO APOLLO

שבת 3 נ. מ. און זונטאג 12 און 1\45

ARCYCIEKAWY FILM

NIEWIDZIALNE MAŁŻENSTWO

Już za kilka dni potężny dramat na tle odwiecznego konfliktu: „Miłość czy Obowiązek P. T.

Port Artura

פון מארגען שבת דעם 25

פערדאפעלטער פראגראם

Linia Maginota

rewelacyjny film szpiegowski

w rol. gł. VERA KORENE i VICTOR FRANCEN

UWAGA. Zdjęcia tego filmu zostały dokonane na terenie gigantycznych fortyfikacyj podziemnych Francji, za zezwoleniem Ministra Wojny.

Nadprogr. Tygodnik P. A. T.

KINO APOLLO

אויך אין ראדאם האבן זיך נעכטען בעוויזען פיקעטען.

פאליציי האט אינטערווענירט און בעזייטיגט די פיקעטניקעס.

נעכטען אין דער פריה האבען זיך בעוויזען פיקעטען אויף דער זשעראמסקי גאס. ספעציעל האבען די פיקעטען צוגעהיטן דאס גאלאנטעריע געשעפט פון הימעלפארב און דאס גומי-געשעפט פון טענענבוים, נישט לאזענדיג אריינגיין דארט קיין קריסטליכע קונים.

דער קליינהענדלער-פערבאנד האט זיך געווענדעט צום פרעזעס דען, וועלכער האט אינטערווענירט ביים סטאראסטא. חוץ דעם האט זיך דער קליינהענדלער-פערבאנד געווענדעט צו דער זיכערהייט'ס מאכט. און אין רעזולטאט פון די אינטערווענצען האט די פאליציי בעזייטיגט די פיקעטניקעס.

שפעטער ווען דער קליינהענדלער-פערבאנד האט בעקומען א ידיעה, אז די פיקעטען האבען זיך בעוויזען ביי די יודישע סטראגאנעס אויף פלאץ יאגעלאנסקי, האט ער זיך געווענדעט צום פרעזידענט שטשאווינסקי און לאזניק ראטענבערג, וועלכע האבען אינטערווענירט ביי דער מאכט אנצונעמען מיטלען, אז דער האנדעל זאל דארט נישט געשטערט ווערען.

אין דער פיקעטען-מלאכה האבען זיך בעטייליגט סטודענטען און שילער פון כאלובינסקי'ס שולע. מ'האט צווישען זיי געזעהן די זיהן פון פאסטאלסקי (אייגענטימער פון ראדיא געשעפט) און פון סוכאנסקי (בוכהאנדלונג-אייגענטימער)

אין דער צייט ווען די פיקעטשאזשעס האבען אויסגעפיהרט זייערע „הייליגע" עבודה האט דער קליינהענדלער-פערבאנד געטיילט די אנטי-באיקאט-אויפרופען.

בעקאנטמאכונג

פון סוחרים-פעראיין אין ראדאם, זשעראמסקי 17.

כדי אויסצומיידען נישט פאראויסגעזעהענע קאמפליקאציעס ביים אויסקויפען פאטענטען אויפ'ן יאהר 1938 פאר אלטע ווי אויך פאר נייע סוחרים, איז זעהר געוואונשען, אז די פעראינטערעסירטע סוחרים זאלען זיך מעלדען אין סעקרעטאריאט פון סוחרים - פעראיין, זשעראמסקי 17 שוין אנהויבענדיג פון זונטאג, דעם 26 גרודזיען ד. י. יעדען טאג פון 9 א זייגער ביז 3 מיטאג און פון 5 נאכמיטאג ביז 9 אוונד, כדי אויסצופילען די דעקלאראציעס אויף פאטענטן, ווי אויך שרייבן די נויטיגע ביטעס.

דאס געלד דאגעגען פאר די פאטענטען דארף דער סוחר איינצאהלען ביז דעם 30 גרודזיען ד. י.

די אלטע סוחרים זאלען מיטברענגען דעם פאטענט פאר'ן יאהר 1937 ווי אויך דעם אבראטאווי נאקאז פאר'ן יאהר 1936.

די פרישע סוחרים זאלען מיטברענגען א מעלדונג'ס קארטע פון מאגיסטראט, אדער דעם פאס.

זייט זריזין און זייט אייך מקדים, דאדורך וועט איהר אויף זיכער גאר נישט פערלירן.

די פערוואלטונג פון סוחרים-פעראיין

ראדאם זשעראמסקי 17

דעם פרעזעס פון דער יודישער גמינע

ה' מרדכי דען

צוליב'ן טויט פון זיין

פאטער נ. ע.

דריקט אויס דעם טיפסטען מיטגעפיהל

די פערוואלטונג פון דער געזעלשאפט „טאז"

אין ראדאם.

מיטגעפיהל דריקען מיר אויס דעם פרעזעס דען

מיט דער גאנצער פאמיליע דען

צוליב'ן טויט פון זייער

פאטער נ. ע.

די פערוואלטונג פון דער הילפ'ס-געזעלשאפט פאר ארימע יודישע קימפעטארינס.

דער פאמיליע דען

צוליב'ן טויט פון זייער געשעצטען פאטער

ר' אברהם ליפא נ. ע.

דריקען אויס זייער טיפסטען מיטגעפיהל

לאה'טשע און מאיר הערץ.

פארוואס ווערט נישט אונטערגעשריבען דער קאנטראקט

צווישען דער גמינע מיט'ן בית-יתומים

ווי מיר הערען איז אויסגעבראכען א נייער קאנפליקט צווישען דער גמינע מיט דער פערוואלטונג פון בית-יתומים. עס האנדעלט זיך אין אונטערשרייבען דעם קאנטראקט, וועלכער איז נאך לענגערע בעראטונגען און אונטערהאנדלונגען מיט'ן אנטייל פון דאקטער יוזעף בעקערמאן, צווישען די צדדים ענדגילטיג פארמולירט געווארען.

דער בית יתומים ציהט זיך צוריק פון אונטערשרייבען, פערזיפענדיג זיך אויף אנ'אדוואקאט אין ווארשא, וועלכער האט געזאגט, אז דער בית-יתומים האט נישט וואס איבערצוקלערען, אז ס'זאל ווער איהם בעזייטיגען פון דעם פונדאציע-בנין; דאגעגען נעמט די גמינע אין אכט, אז ביים דער קאנטראקט וועט נישט אונטערגעשריבען ווערען בלייבט די גמינע א בעל חוב צו דער פונדאציע אויף אנ'ערך 15000 זל. (נישט צום בית-יתומים) פאר פראצענטן פון די היפאטעקארישע 40 טויזענד זל. וועלכע זענען פערשריבען אויפ'ן בעקערמאן-פלאץ אויף דער נארוטאוויטש גאס. די פונדאציע ווערט בעדראהט דורך דעם וואס זי וועט נישט האבען די מעגליכקייט צו שליסען און פארצושטעלען א בעריכט דער מאכט, וועלכע פאדערט עס פאר דער פערגאנגענע צייט און צוליב דעם קען א מאהל אין דער לייטונג פון דער פונדאציע פארקומען א גישט גינסטיגע שינוי. איבערהויפט קען ענטקומען די מעגליכקייט צו בעשטעטיגען דעם לאנג-ערווארטעטען סטאטוט מיט'ן פאראגראף 22, וועלכען דער ריכטער בעקערמאן וויל דארט אויינשטעלען.

ס'איז אונפערשטענדליך פארוואס דער בית-יתומים מאכט שוועריגקייטען, דעמאלט ווען דער קאנטראקט וועט ברענגען פיעל נוצען דעם ב"י. ערשטענס בעקומט דער ב"י א פעסטען באדען אויף לאנגע יאהרען אין בנין פון דער פונדאציע, און ס'וועלען ממילא אוועקפאלען אלע חששות, צי מ'קען יא, אדער נישט דעם ב"י בעזייטיגען; צווייטענס קריגט דאן דער ב"י א חוב פון בערך 15 טויזענד זל. איינצוקאסירען יעדעס יאהר 1500 זל. א חוץ דעם ווערט די פונדאציע בעפרייט פון א פערוויקעלטען חשבון און אויך די גמינע, וועלכע איז אלעמפאלס אנ'אלגעמיינע יודישע אינסטיטוציע, יוערט בעפרייט פון א לאסט פון אנ'אנדערער זייט.

מיר דריקען אויס דעם טיפסטען מיטגעפיהל די פאמיליע ראזענבוים

צוליב'ן טויט פון זייער ליבען פאטער און שווער

ר' אברהם ליפא דען נ. ע.

זאלען זיי זיין געטרייסט און נישט וויסען מעהר פון קיין צער.

דאס ביורא-פערסאנאל פון דער פירמע ראזענבוים.

DBAJCIE O ZDROWIE DZIECI

NADSZEDŁ Świeży TRAN

SKŁAD APTECZNY ST. KUROWER

RADOM, ŻEROMSKIEGO 1

צי זענען די פיקעטען געזעצליך?

דער עקאנאמישער באיקאט, וואס ווערט אנגעווענדעט לגבי די יודישע ווירטשאפטליכע פלאצוויקעס, סיי אין דער פארם פון פרעסע-קאמפאניעס און סיי אין דער פארם פון א. ג. „פיקעטן" און העצעס, וואס נאך ביז איצא נישט אנגעטראפען און טרעפט ווייטער נישט אן אויף א גענוגענדער קעגנווירקונג מצד די מאכט-ארגאנען. האבענדיג נינסטיגע אנטוויקלונגס-מעגליכקייטען איז זיך די דאזיגע אקציע פונאנדערגעוואקסען און האט זיך פארוואנדעלט אין אנ׳ ארגאניזירטען קאמף פון איין טייל פון דער בעפעלקערונג קעגן דעם צווייטען, וואס איז הילפסלאז און שוצלאז.

אין אזא פאל אנשטייט ביי די אלע, וואס זענען פילבאר אויף מענשליכע צרה און בפרט ביי די, וואס זענען געצוואונגען צו דענקען און אנאליזירען יעטוועדע געזעלשאפטליכע דערשיינונג מיט יורידישע קאטעגאריעס, די פראגע:

צי איז דאס אלץ, וואס קומט איצט פאר אין פוילען אין באצוג צו דער יודישער באפעלקערונג געזעצליך און געפינט זיך אין די ראהמען פון לעגאליטעט.

מיר ווילען פרובירען געבען אן ענטפער אויף דער פראגע אין ליכט פון די פארפליכטענדע ביי אונז געזעצען.

אלזא קודם-כל: צי איז דערלויבט אין פוילען אנ׳ארגאניזירטער קאמף אינערהאלב דער געזעלשאפט, וואס צילט צו עקסטערמינאציע פון איין נאציע אויפ׳ן חשבון פון דער צווייטער?

אמת, די פרייע קאנקורענץ און די פריוואטע איניציאטיוו קענען אין רעזולטאט פון פארשידענע אייגענשאפטען און באדינגונגען שאפען א סופרעמאציע פון געוויסע יחידים. עס איז אבער אנ׳ אומבאדינגטער חוב פון דער מלוכה צו רעגולירען די נארמאלע אנטוויקלונג פון דער געזעלשאפט, שאפענדיג גינסטיגע באדינגונגען פאר די יחידים, אדער אפילו פראפעסיאנעלע גרופען, וואס נויטיגען זיך אין הילף. מען טאר אויף קיין איין מאמענט נישט פארגעסען, אז פונקט אזוי ווי אין באצוג צו די פליכטען פון יעדען בירגער מוז אנגעווענדעט ווערען דער פרינציפ פון גלייכהייט און אוניווערסאלקייט, איז אויך פארפליכטעט דער דאזיגער פרינציפ אין דער באציהונג פון דער מלוכה צום בירגער.

די איינגרייפונג פון דער מלוכה טאר קיינמאל נישט גיין אזוי ווייט, אז זי זאל שאפען שטערונגען, אדער טאלערירען די שאדונג פון אזעלכע פאר באשטימטע נאציאנאלע גרופען, אין זייער ווירטשאפטליכען לעבען. די ווירטשאפטס-פאליטיק מוז שטענדיג האבען אין זינען דעם אינטערעס פון דער גאנצער געזעלשאפט און נישט פון איהרע בעזונדערע גרופען. ווירטשאפטליכע עקסטערמינאציע און איין גרופע קען דעריבער נישט אנגיין אלס א לעגאלער טאט.

די עקאנאמישע קאנקורענץ, אפילו לויט דעם באקאנטען נוסח פון פרעמיער: „עקאנאמישער קאמף — אווישעם". קאן געפירט ווערען נאר אין דער פארם פון שטרעבען צו פארבעסערען, צו אנטוויקלען די מעטאדען פון אייגענער ווירטשאפטליכער טעטיגקייט. דארט אבער, וואו מען באנוצט זיך אין עקאנאמישען קאמף מיט רכילות און שקרים, דארט וואו מען שלעפט אוועק דעם קליענט אונטערן אקאמפאניאמענט „א יוד איז א שונא פון דער מלוכה" — אין דער זעלבער צייט ווען דערזעלבער יוד איז א מיטבירגער פון דער מלוכה — דארט איז נישטא קיין רייד וועגן עקאנאמישען קאמף, נאר מיר האבען צו טהון מיט א פאראט לגבי די יסודות פון בירגערליכער סאלידאריטעט, מיט א חיה׳שען אינסטינקט אויסצופרעסען דעם שוואכען, וואס שטעהט אין א שרייענדיקער סתירה מיט דער קאנסטיטוציע, געזעצען און מלוכה׳שע חירדע.

מיר ווילען דא דערמאנען די פאלגענדע 2 ארטיקלען פון דער איצט פארפליכטענדער קאנסטיטוציע:

ארט. 7 (1) מיט׳ן ווערט פון די אנשטרענגונגען און די פערדינסטען פון די בירגער לטובת דעם אלגעמיינעם גוטס וועלען געמאסטען ווערען זייערע רעכט אויף צו האבען אנ׳איינפלוס אויף געזעלשאפטליכע פראגען.

(2) אפשטאמונג, רעליגיע, געשלעכט און נאציאנאלע אנגעהעריגקייט קענען נישט דינען אלס סבה צו באגרענעצען די דאזיגע רעכט.

ארט. 9 די מלוכה שטרעבט צו פאראייניגען אלע בירגער אין הארמאנישער צוזאמענארבעט לטובת דעם אלגעמיינעם גוטס.

אויב די מלוכה שטרעבט אלזא — אין זין פון ארט. 9 פון דער קאנסטיטוציע — צו פאראייניגען אלע בירגער אין הארמאנישער צוזאמענארבעט לטובת דעם אלגעמיינעם גוטס — איז דאס אנטקעגענשטעלען זיך די דאזיגע שטרעבונגען מצד ארגאניזירטע גרופען א שטראפבארער פארברעכען אין זין פון ארט. 156 און 170 פון שטראף קאדעקס און די פארברעכער דארפען צוגעצויגען ווערען צו פעראנטווארטליכקייט דורך די אנטשפרעכענדע מאכט-ארגאנען.

דאס פראפאגירען עקסטערמינאציע, דאס זייען שנאה צווישען נאציאנאל-פארשידענע גרופען אינערהאלב דער מלוכה שטייט אין סתירה מיט דער רעכטליכער ארדנונג און באדייט א רוף אנטקעגענצושטעלען זיך דער קאנסטיטוציע.

די מלוכה טאר נישט טאלערירען, אז איבער די גאסען פון שטעט און שטעטלעך זאלען ווילדעווען פיקעטען, וואס רירען אן די פרייהייטס-רעכט סיי פון די קונים און סיי פון די פארקויפער. צו דעם צושטאנד מוז געמאכט ווערען א סוף און דערצו איז באריפען — אין זין פון ארט. 10 פון דער קאנסטיטוציע — די רעגירונג.

ב. מאברינער.

דער

„פלאמיק" געווארן אנטיסעמיטיש

מ׳מאכט אונז אויפמערקזאם, אז אין פוילישען קינדער-זשורנאל „פלאמיק", וואס איז אבגעשטעלט געווארען און דערשיינט איצט ווידער אונטער דער השגחה פונם נייעם רעזשים אין לערער-פעראיין האבען זיך בעוויזען סימנים פון אנטיסעמיטיזם.

אין נומער 13 פון 2 דעצעמבער איז פערהאן א דערציילונג וועגען דעם, ווי אזוי שלעזיע האט געקעמפט פאר פוילישען גייסט, ווערט דארט (ז. 327) געשילדערט א שמועס מיט יאהרען צוריק, באלד נאך דער מלחמה, וואו א גלח זאגט:

— „צום בעדויערען, ווייס איך, אז ס׳איז בעשטימט א פלעביסציט. די נידערטרעכטיגע כוונות פון די דייטשען, יודען און אנדערע שונאים פון פוילען צילעווען אין שלעזיע. דער ענגלישער פרעמיער לארד דזשארזש האט שוין טיילווייז דערגרייכט זיינס, ווייל דער פלעביסציט אין שלעזיע איז זיין המצאה".

די געשיכטע וועט וויסען צו דערציילען עפעס אנדערש: געווען דאמאלס אין די הויכע פענסטער א יוד א תלמיד חכם, וואס שטאמט פון פוילען און איז שפעטער געווארען א הויכער דיפלאמאט. גערופען האט מען איהם נחום סאקאלאוו.

און, אז ס׳איז ארויסגעשוואומען א פראגע פון שלעזיע, האט סאקאלאוו אויסגעפונען אן אלטען רבנישן ספר פון שאלות און תשובות און געוויזען, אז נאך אין 15-טען יאהר הונדערט האט מען יענעם ארט גערופען „פוילען המדינה" און אז דער ציון פון אלטען סופר האט איבערגעוואויגען די וואגשול לטובת פוילען.

דאס איז געשיכטע, וועלכע יודען עס האבען געטוהן פוילען א רעה וועגען שלעזיע, איז קיינעם נישט בעקאנט. ס׳איז בלויז א פאנטאזיע פון אן אנטיסעמיטישען קאפ.

און דאס רעקאמענדירט מען צום לייענען הונדערטער טויזענדער פוילישע קינדער און מ׳פערלאנגט נאך, אז אויך יודישע שולען זאלען דעם זשורנאל שטיצען...

א באיקאט אויף „ראדאמיאנקעס"...

אן ערב-קארנאוואל-נאראדע

פון י. אבערזשאנעק

די היינטיגע וואך איז ביי מיר פארגעקומען א „נאראדע", נישט חלילה וועגען בעטראכטען די יודישע לאגע. מ׳האט נישט גערעדט וועגען די סירה פיקעטען, באיקאט, בענק, מאדאגאסקאר. די נאראדע איז געווען א ווייבערישע. אויף דער טאג-ארדנונג איז געשטאנען איין פראגע: וואוהין פאהרט מען ווינטער?

היות ווי די „נאראדע" איז געווען א פערטרויליכע, א ריין ווייבערישע, ביי „פערמאכטע טירען", פונדעסטוועגען איז מיר געלונגען זיך צו דערוויסען פרטים, צוליב וואס, צוליב וועלכע סיבות די נאראדע איז גערופען געווארען.

הערט, רבותי, וועגען וואס און פון וואס חייבער טראכטען, זייערע דאגות אין דער איצטיגער צייט.

געווען איז פאריאהרען ווינטער, די ראדאמער ווייבלעך האבען זיך—ווי יעדען ווינטער — געלאזט צו די בערג, קיין זאקאפאנע. איינע האט געוואלט איבערשטייגען די אנדערע מיט די סטראיעס אין די ספארטאווע אין סאלאנ׳יע. יעדע האט מיטגעבראכט געפאקטע טשעמאדאנעס מיט כל׳ערליי הויזען, סוועטערס, שטיוועל, היטען, קליידער, מאנטלען און אנדערע שמאטעס. א גאנצען חודש איז מען געזעסען ביי דער שניידערקע, ביי דער מאדיסטקע — די ארבייט איז געגאנגען אויף דער גאנצער פארע.

מיין ווייבעל איז אויך נישט געזעסען מיט פארלייגטע הענט. אויך זי האט זיך געגרייט „איינצונעהמען" זאקאפאנע. גאנצע טעג איז זי געשטאנען פאר׳ן שפיגעל און געמאסטען. גראנאטענע הויזען מיט באמבעלקעס, און שווארצע הויזען אהן באמבעלקעס. פון איין פאר הויזען ארויס, אין א צווייטער פאר הויזען אריין. צו יעדע הויזען האט זי געהאט א בעזונדערען סוועטער, א בעזונדערע טשאפעטשקע. נאך די הויזען איז געגאנגען א סדרה קליידער, וועלכע קליידעל זי וועט טראגען אויפ׳ן פייף, און וועלכעס אויפ׳ן דאנסינג. איצט מאנטלען. ווען דעם פעלץ פוטער-מאנטעל, און ווען דעם „ניעביעסקי ליס".

און ווען איך האב זי געזעהען מיט די טשעמאדאנעס אויף יענער זייט טיר, האב איך לייכטער אפגעאטעמט, א בארג איז מיר אראפ פון די פלייצעס, פטור געווארען פון א צרה, אראפ אן עול פון קאפ.

געקומען קיין זאקאפאנע האבען זיך די „ראדאמיאנקעס" מיט מיין יודענע בראש א לאז-געטון „איינצונעהמען" זאקאפאנע. צו ערשט האבען זיי זיך געלאזט אין „מארסקע אקא". אויסגעפוצט אין עסיג און האניג. יעדע בעזונדער האט זיך געגרייט צו „קרולעווען", געווינען די תרצעה פון די זאקאפיאנסקע סעגער. האבען זיי זיך אויפגעפוצט ביי די טישלעך און געווארט מ׳זאל זיי „זאפראשען דא טאנצא", זענען זיי געזעסען, געטרינקען א פול טשארני, נאך א פול טשארני, געטריכערט פאפיראסען פארלייגט דעם רעכטען פיס אויפ׳ן לינקען, דעם לינקען פיס אויפ׳ן רעכטען. געזעסען א שעה. צוויי, און א נעכטיגער יום.

זענען זיי אוועק פון „מארסקע אקא" אפגעשמיסענע, באליידיגטע. אהן א ברעקעלע פאוואדזעניע. האט די מעשה זיי שטארק פארדראסען, ס׳טייטש? ווי קומט עסן מיר, די ראדאמיאנקעס, וואס האבען תמיד געקרולעוועט אין זאקאפאנע! זענען זיי אוועק אין „טשאסקא", א לאקאל וואו יודען ווערען נישט גערן געזעהן. אפשר דארט וועלען זיי האבען מעהר מזל. זענען זיי אוועק אהין, ווידער אויסגעפוצט אין עסיג און אין האניג. ווידער געטרינקען פול טשארנע. ווידער געטריכערט פאפיראסען, פארלייגט איין פיסעל אויפ׳ן אנדערען, ווידער אפגעזעסען א צוויי, דריי שעה, אלע ווייבלעך פון אנדערע שטעדט, בענדינער ווייבלעך, לובלינער, ווילנער, לוואוויאנקעס, האבען פאוואדזעניע. מ׳צערייסט זיי ממש, מ׳פראשעט זיי דא טאנצא. און זיי, די ראדאמיאנקעס, זיצען נעבעך אין געהאקטע וואונדען. עס קוקט זיך קיינער אויף זיי נישט אום.

זענען זיי אויך פון „טשאסקא" אוועק אפגעפאטשטע.

דאס זעלבע האט זיך אויך שפעטער איבערגע׳חזרט אויפ׳ן שפאציר, אין די דאלינעס, אפילו אין דער „דאלינע ז׳אבראמקעס", אויף דער „גובאליובקע" ביים „געיוואנט", אומעטום דאס איינענע, אלע ווייבלעך, די לוואוויאנקעס, קראקאוויאנקעס, קעלצאוויאנקעס, האבען פאוואדזעניע. מ׳צערייסט זיי ממש, מ׳שלישעלט זיך און מ׳פליהט אויף נארטען, „ז׳גורקי נא פאזורקי". מ׳דראפעט זיך אויף די בערג, מ׳קריכט האלבע נעכט וו׳ „טאוווא-

בער באראכאוו. (צום 20־טען יארצייט)

דורך דער גאנצער בעוועגונג פון ארבייטענדען א"י אין דער וועלט ווערט געפייערט מיט יראת הכבוד די 20סטע יאהרצייט פון איהר גייסטיגען פאטער — דעם טעארעטישען באגרינדער פון'ם פראלעטארישען ציוניזם, דעם קעמפער און דענקער וועמענס אידעען עס פייערען צום נצחון פון פארווירקליכונג — בער באראכאוו.

נעקומען אלס נאר יונגער אין דער וויסענשאפטליכער וועלט, האט ער פון איהר נישט בלויז גענאסען; ער האט גלייך זי בארייכערט מיט זיינע וויסענשאפטליכע פארשונגען. געגנוג צו דערמאנען זיינע ארבעטען וועגן פילאלאגיע — ער האט אבער קודם כל בארייכערט די וויסענשאפטליכע וועלט דורך זיינע פארשונגען איבער דער נאציאנאלע פראגע.

אויף זיינע ווערק דערציען זיך יודישע ארבעטער דורות. און אין דער היינטיגער צייט פון מאדערנער „פראקטישקייט" און ציניזם — סטימולירט דער באראכאוויזם צום קאמף פאר א ניי און פריי לעבען.

— — — —

דער געדאנק פון פראלעטארישען ציוניזם איז נישט אויסגעקינצעלט געווארען אין מח פון א יחיד, וועלכער האט דערפונדען אן אידעע און געזוכט פאר זיך אנהענגער. דער געדאנק דרינגט ארויס פון דער יודישער ווירקליכקייט. ספאנטאן, פון זיך זעלבסט האבען זיך געשאפען פארשידענע קרייזען, גרופען מיט אזעלכע שטרעבונגען, וועלכע זענען אבער געווען פארנפלט, ביז ס'איז געקומען דער גרויסער זשעני און די שטרעבונגען געגעבען א וויסענשאפטליכען באזיס. ר'האט אנטדעקט די ווירקליכע געזעצען. וואס קומען פאר אין יודישען לעבען און זייערע אנטוויקלונג'ס־טענדענצען. דער דאזיגער זשעני אין גייסט איז געווען — בער באראכאוו.

א צייט לאנג איז דאס נאציאנאלע פראבלעם אין דער סאציאליסטישער באוועגונג וואולגאריזירט געווארען. די נאציאנאלע אונטערשיידען — פשוט נעגירט. דאס פארדינסט פון באראכאוו באשטייט דערין, וואס ער איז אויפ'ן שארפסטען אופן ארויסגעטרעטען געגען דעם: מען מאר קיין שום פראבלעם נישט נעגירען! מען מוז עס פארשטיין און דערקלערען!

דער קאסמאפאליטיזם, וועלכער האט דעמאלט באהערשט די סאציאליסטישע מוחות האט איננ אייגנגעהינט מיט'ן געזאנג דאס דער גרעסטער פיינט פון נאציאנאליזם איז דער מענשליכער פראגרעס. וואס מעהר ס'וועט זיך ענטוויקלען די מענשהייט, אלץ מעהר וועלן די נאציאנאליטעטען פארשווינדען. מיר האבען דעריבער נעדארפען צו דערווארטען דאס אין משך פון 19־טען יאר ה. זאלען די נאציאנאלע אונטערשיידען אנהויבען פארווישט צו ווערען און אין דער אמת'ן זענען באמערקט געווארען להיפוכדיגע טענדענצען, פאר וועלכע די „קאסמאפאליטען" זענען אוועקגעשטעלט געווארען, נישט האבענדיג קיין ענטפער.

יעצט ר"ר זשיטלאווסקי האט אונז, איבערנעמענדיג די טעאריע פון „נאציאנאלע אפערצעפציע" דערקלערט די דאזיגע דערשיינונגען מיט דער הילף פון פסיכאלאגישע קולטור־מאטיווען. ר'האט דערוויזען דאס די קולטור־אנטוויקלונג פון פעלקער ברענגט נישט צו זייער פארשווינדען און אויסמישונג, או יעדער נאציע מיט איהר אייגענעם אוצר פון פארשטעלונגען נעמט איבער די איינדרוקען און ארבעט זיי איבער („א פערציפירט" זיי) אויף א פערשידענארטיגען אופן. די צוקונפט פירט דעריבער נישט צום אונטערגאנג פון נאציעס און וואס מער ס'פראגרעסירט די אלמענשליכע קולטור, אלץ רייכער ווערט די נאציאנאלע קולטור.

די דאזיגע טעאריע זעהט דאס פראבלעם פון קולטור־שטאנדפונקט אויסשליסליך. עס האט אבער געפעהלט א וויסענשאפטליכע פארשונג פון דעם רעאלען לעבען אויף וועמענס יסוד עס אנטשטייט דאס נאציאנאליסטען־פראבלעם — דעם דאזיגען בלויז האט פארפילט באראכאוו.

אין זיין „קלאסען אינטערעסען און נאציאנאלע פראגע" פירט ער ארורך א שארפען אנאליז איבער דער נאציאנאלע פראגע און נאצ. קאמף. די באדייטונג פונ'ם נאציאנאלען פארמעגען — די טעריטאריע פאר יעדען קלאס פון דער נאציע, באוויזען דעם מאטעריעלען פונדאמענט פון נאצ. פראגע און נאצ. קאנפליקטען. פון דעם אלעם איז ארויסגעדרינגען, אז אויך פאר'ן ארבעטער־קלאס איז די נאציאנאלע פראגע כלל נישט גלייכגילטיג, פארקעהרט, זי האט פאר איהם א געהאלדיגע באדייטונג. באוויזען דאס צווישען דער נאצ. און סאצ. פראגע הערשט א געהאלדיגער צוזאמענהאנג און, אז די נאציאנאלע בעפרייאונג'ס־באוועגונג האט א פראגרעסיווע באדייטונג.

2

אויף דער יודישער ארבעטער־גאס האט דער קאסמאפאליטיזם אנגענומען קאריקאטוראלע פארמען, וועלכע האבען זיך אויסגעדריקט אין די פערשידענע זעלבסט־פארלייקענענדיקע אסימילאציע־„טעאריעס". אין יענער צייט שרייבט ער דערוועגן: „אסימילאציע וואלס געווען די ראדיקאלסטע רפואה, אזוי ווי דער טויט און זעלבסטמארד זענען די ראדיקאלסטע מיטלען קעגן יעדער קראנקהייט. פונדעסטוועגן האט נאך קיין מעדיקער אין דער וועלט נישט געהייסען היילן קראנקע דורך פער'סמ'ען זיי. („נאציאנאלע אהנמאכט און נאצ. זעלבסט־הילף")

אבער אנשטאט צו דיסקוטירען וועגן אסימילאציע, מיט די שקלאפערישע טעאריעס, פירט באראכאוו דורך אן אנאליז פון דער יודישער ווירקליכקייט, וועלכע באוויזט דאס אסימילאציע איז אנ'אוטאפיע, ווייל די יודישע פאלקס־מאסען, דער יודישער ארבעטער־קלאס אסימילירען זיך כלל נישט. די יודישע פאלקס־מאסען און די פאלקס־מאסען פון אנדערע פעלקער ווילען נישט און דערלאזען נישט דאס די יודען זאלען פערשווינדען אין די פרעמדע פעלקער און פרעמדע קולטורן.

באראכאוו האלט דאס עס איז נישט גענוג איבערצונעמען א סאציאליסטישע טעאריע פון אנ'אנדערע סביבה און זי איבערצוגעבען אין יודיש; דער סאציאליזם אויף דער יודישער גאס מוז ארויסדרינגען פון דעם אנאליז איבער דער ספעציפישער יודישער לאגע.

און באראכאוו פירט ארורך א געוואלדיגען טיפען אנאליז פון דער יודישער סאציאל־עקאנאמישער לאגע. אין זיינע „עקאנאמישע אנטוויקלונג פונס יודישען פאלק" און אין „אונזער פלאטפארם" שטעלט ער זיך אפ אויף דער אנארמאלע עקאנאמישע סטרוקטור פונם יודישען פאלק, אויף זיין עקסטעריטאריאלקייט אויף די פראצעסען פון עקאנאמישער ארויסשטויסונג, אויף דער נויטינקייט פון פראדוקטיוויזירונג און עקאנאמישער אומשיכטונג פון די יודישע פאלקס־מאסען.

ער זעהט פאראויס א סטיכישען עמיגראציע־פראצעס פון די יודישע מאסען; וועלכער וועט אנטשטיין אביעקטיוו, ד. ה. אומאפהענגיג פון אונזער ווילען — אלס פועל יוצא פון דער יודישער לאגע דער פראצעס וועט פארקומען ביי א צוזאמענשטעלונג פון געוויסע אומשטענדען צווישען דער אריינמישונג פון יודישען ארבעטער־קלאס און וועט זיך פארוואנדלען אין א טעריטאריאלע קאנצענטראציע אין ארץ־ישראל, וואו די יודישע מאסען וועלען זיך עקאנאמיש איבערבויען און ווערען א נארמאלער ארבעטער־קלאס.

ר'האט זיך ארויסגעשטעלט געגען א. צ. „פראגנאסטישער פאלעסטיניזם" וועלכער האט צונישט געמאכט אלע אנדערע טעריטאריאליסטישע טעאריעס, בעווייזענדיג דאס די ווייטערע אביעקטיווע אנטוויקלונג פירט קיין א"י אלס טעריטאריע פאר די יודישע מאסען וואו זיי וועלען זיך עקאנאמיש אימשיכטען.

דער ציוניזם איז אזוי ארום געווארען צו א היסטארישער נויטווענדיגקייט און א באפרייענדער פראגרעסיווער בעוועגונג אין יודישען לעבען.

א. שטאטוויינער

ושיסטוויטש" אין די שטייען, מ'ברעכט האלז און נאקען יו' טאוושיסטוויטש — מ'בעקומט גריפעס ווי' טאזאושיסטוויטש — מען „בראניעט" אין „סבראניפקעס" וו' טאוואושיסטוויטש — אלע ווייבער האבען פאוואדזעניע, נאר זיי, די ראדאמיאנקעס, זענען אויף געהאקטע און געבראקטע. עס קוקט זיך קיינער אויף זיי נישט אום. די בלאפעס מיידען זיי אויס ווי א פעסט ר"ל.

האבען די ראדאמיאנקעס גענומען חוקר ודורש זיין, וואס איז געשעהן? וואס איז היינט אנדערש ווי אלע יאהרן? איז מען דערגאנגען, אז די מענער האבען ערקלערט א באיקאט אויף די ראדאמיאנקעס.

נאך א וואך צייט בעקום איך פון מיין יודענע א טעלעגראמע:

„נאטיכמיאסט פשיעכאטש".

בעקומען די טעלעגראמע, איז מיר געווארען פינסטער אין די אויגען, וואס איז געשעהן? אפשר א קאטאסטראפע? אפשר האט זי געמאכט א קאזשעליק פון געוואנט? — אפשר איז זי פערשיט געווארען? אפשר האט זיך אפגעריסען א שטיק בארג? א קשיא אויף א מעשה, ס'איז דאך זאקאפאנע!..

האב איך נישט לאנג געטראכט, געכאפט דעם טשעמאדאן און היירא אוועק צו דער באהן.

איך קום צו דער באהן, געב א קוק, וואס איז דאס? עפעס אזוי פיל בעקאנטע מיט טשעמאדאנטשיקלעך, עפעס זענען זיי אלע אזוי טרויעריג. אלע שטייגען מיר איין אין איין וואגאן, אלע זענען זיי שטום ווי די וואנט, רעדען קיין ווארט נישט ארויס. בין איך נייגעריג. פרעג איך איינעם:

— פאניע פיטערקיכעל, וואו פאהרט איהר?

— קיין זאקאפאנע — און איהר?

— אויך קיין זאקאפאנע.

— וואס זענט איהר אזוי טרויעריג?

ווייז איך איהם די טעלעגראמע: „נאטיכמיאסט פשיעכאטש". נעהמט יענער אויך ארויס א טעלעגראמע מיט די זעלבע ווערטער „נאטיכמיאסט פשיעכאטש".

דערהערט א דריטער אונזער געשפרעך, נעהמט ער אויך ארויס א טעלעגראמע מיט דעם זעלבען „נאמיכמיאסט פשיעכאטש". א פערטער, א פינפטער, א זעקסטער. אלע האבען זיי טעלעגראמעס פון זייערע ווייבער.

— וואס איז דאס — וואס זאל דאס באדייטען? צי איז אין זאקאפאנע געשעהן אן ערד־ציטערניש? א וואלקען־בראך צו וועלכע גוטע יאהר? וואס עפעס אלע מיט אמאל?

דאך איז מיר אביסעל לייכטער געווארען. ווי זאגט איהר, צרות רבים איז א חצי נחמה, אבי כ'בין נישט איינער אין די צרה.

די זעלבע מעשה איז געווען מיט עטליכע שעה שפעטער ביים צוג אין זאקאפאנע. די ערשטע צום צוג איז געקומען מיין יודענע מיט א בוקעט בלימען. דאס איז זי געקומען אפווארטען איהר מאן. פינף מינוט שפעטער איז געקומען די שטיינבערגאווע, אויך מיט א בוקעט בלומען. פרעגט זי די קאלבזשאנקע:

— פאני שטיינבערגאווא, וועמען ווארטען זי אפ?

— מיין מאן — און זי?

— מיין מאן.

אין משך פון 10 מינוט איז דער פעראן פול געווארען מיט ראדאמער ווייבלעך. אלע מיט בלומען אין די הענט. אלע זענען זיי געקומען אפווארטען די מענער, און ווען דער צוג איז אנגעקומען האט זיך ארויסגעשטעלט, אז דאס איז געקומען א צוג מיט מענער פון ראדאם.

די ווייבער מיט בלומען און די מענער — מיט טעלעגראמעס.

דעם זעלבען אוונט זענען אלע „ראדאמיאנקעס" געקומען אין „מארסקע אקא" „דע פאכע" מיט מענער. האבען „דעפעלירט" און די לוואוויאנסעס און קראקאוויאנקעס אויף צו פיקעניש, זיך איועסגעזעצט ביי די טישלעך. געטרונקען קאווע, געריכערט פאפיראסען. ווי זאגט מען עס: במקום שאין איש, איז הערינג — פיש. או סאיז נישטא קיין פרעמדער מאן איז אן אייגענער מאן אויך א סחורה.

צומארגענס זענען זיך די ראדאמיאנקעס צוזאמענגעקומען אויף א „נאראדע" כדי צו בעטראכטען די געשאפענע לאגע, וואס פארא תכלית איז עס צו זיצען אין מארסקע „אקא" אין „טשאטשקא" מיט אן אייגענעם מאן? וואס פארא טעם האט עס צו געהן אין די דאליגעס מיט אן אייגענעם מאן. און וואס פארא שכל איז עס צו קריכען מיט אן אייגענעם מאן צו קריכען אין די בערג, מיט אן אייגענעם מאן זיך פערקריכען ערגיץ אין א „סבראניפקע" אויף א נאכט־לעגער אין די בערג? דאס איז דאך שרעקליך! דעם מאן האט מען דאך א גאנץ יאהר אין דער היים. צו דעם האט מען דאך נישט געדארפט פאהרען קיין זאקאפאנע!

נאך א לענגערע „נאראדע" איז נעבליבען בהסכם: — טוישען זיך מיט די מענער! — דער „וויניאסעק" איז אנגענומען „יעדנאגלאשניע". פאר דעם „וויניאסעק" האבען געשטימט אויך די מענער. און אזוי ארום איז דער ענין געווארען בעלעזט, אי די מענער איז געווען גוט אין זאקאפאנע, אי די ווייבלעך האבען זיך נישט בעדארפט „יודישען" מיט די אייגענע שלימזלען.

• • •

אס א דאס, רבותי, איז געווען די פיבה פון דער „נאראדע" וואס איז פארגעקומען די היינטיגע וואך. ס'האט זיך געהאנדעלט וועגען דער „צו קנעבער פראגע": וואוהין פארט מען?

אט וועגען וואס און פון וואס עס טראכט און וואס פאר א דאגות עס האט דאס „שיינע געשלעכט". וועט עס טראכט וועגען: פיקעניו. באיקאט. כפראגאן אוושעם, מאדאגאסקאר, בענק און יעדער וועגען „דאקאנט יעכאנש"!...

גרויסע מאניפעסטאציע-פערזאמלונג פון די ראדאמ. פ.פ.ס.

בעעהרט דעם אנדענק פון דעם טראגיש-אומגעקומענעם פרעזידענט נארוטאוויטש.

זונטאג איז אין ארבעטער-הויז פארגעקומען א גרויסע פערזאמלונג, געווידמעט דעם קאמף פאר דעמאקראטיע און געגען פאשיזם. די פערזאמלונג האט איינגעארדנעט די פ. פ. ס. און דער ראט פון די פראפעסיאנעלע פעראיינען.

דער גרויסער זאהל איז געווען פול איבער די ברעגעס. ס'זענען געקומען מאסענווייז די ראדאמער ארבייטער. ס'זענען אויך געווען פויערישע דעלעגאציעס פון די ארומיגע דערפער.

דער ערשטער האט גערעדט די פעפעסישע טוערין קלושינסקא, וועלכע האט געזאגט, אז די היינטיגע פערזאמלונגען, וואס קומען פאר אין גאנץ פוילען, טראגען נישט קיין דורכשניטליכען כאראקטער. היינט געבען מיר אפ כבוד דעם ערשטען פרעזידענט פון דער רעפובליק, גאבריעל נארוטאוויטש, וועלכער איז מיט 15 יאהר צוריק געפאלען פון א מערדערישער האנד. לאמיר בעעהרען זיין אנדענקען מיט שטילשווייגען.

אלע שטעהען אויף פון די ערטער דער ארקעסטער שפילט שאפענס טרויער-מארש און נאכהער ציהט קלושינסקא ווייטער איהר רעדע:

ווען אויף די גאסען פון ווארשא איז געפאהרען די קארעטע מיט די ביינער פון דערמארדעטען פרעזידענט נארוטאוויטש, האט זיך אויפגעקייקעלט דאס געוויסען פון פוילען.

צי איז דער שולדיגער געווען א פערברעכער? איהם האט געטראפען די שטראף, וואס דאס געריכט האט אויסגעמאסטען. אבער צי איז שולדיג געווען אין דעם נאר ער אליין? מיר ווייסען אלע ביי וועלכע אומשטענדען ס'איז ענטשטאנען דאס פערברעכען. מ'זאגט: „בעשטראף די האנד, אבער נישט די בלינדע שווערד". די דאזיגע האנד, — דאס איז „דער אבוו נאראדאווי" — רעאקציע, היינט א. נ. ר. פאלאנגא — קינדער פון דער זעלבער מערדערליכער מאמע.

אין יעצטיגען מאמענט בעדראהט פוילען דער אבוו „נאראדאווי" וועמענס מענשען בעל-הבתי'ען איבער די גאסען פון די שטעדט.

פון דעם ארט זאג איך אן ווי א סך הונדערטער רעדנער אין גאנצען לאנד, אז די ממשלה פון נאציאנאלען לאגער מוז זיך ענדיגען. (שטורמישע אפלאדיסמענטען) מיר וועלען נישט דערלויבען, אז לאביזעס זאלען רעגירען מיט פוילען, וואס איז געווארען אויסגעקעמפט פון ארבייטער און פויערים. ס'איז ענטשטאנען אין פוילען א נייע „פראדוקציע". מען פראדוצירט עטליכע-קילאדיגע שלעסער, כדי מיט זיי שפעטער צושפאלטען קעפ פון די בירגער און שוועסטער פון געוועלבער. בעוואפענט מיט אט די שלעסער און קאסטעטען ווילען די מענשען איינפיהרען א נייע ענדעקישע ארדנונג. צי איז דען דערלאזבאר, אז א מענש, וואס געהט צו זיין ארבעט זאל זיין אויסגעשטעלט אויף אנ'אנפאל מצד א ענדעקישער, אדער אפענערישער באיובקע? ניין! דער ארבייטער-קלאס מוז זיך פערטיידיגען.

ערשט נישט לאנג איז א „נאראדאווע" באיובקע אנגעפאלען אויף א לאקאל פון דער סאציאליסטישער יוגענד, וואו מ'האט נישט געשוינט אפילו פרויען און קינדער. אונזער יוגענד האט תיכף ארגאניזירט א זעלבסט-שוץ, וועלכע האט פערטריבען די לאבוזעס פון א. נ. ר. און פאלאנגא. צי קענען מיר ערלויבען, אז אויף אונזערע דעמאנסטראציעס זאל מען ווארפען באמבעס? ניין! מיר זאגען: אדער די מאכט וועט איינפיהרען ארדנונג, אדער דער ארבייטער-קלאס וועט דאס טוהן.

לויט'ן מוסטער פון היטלער האט ביי אונז זיך אנגעהויבען א קאמף מיט יודען. מיר ווייסען, וואספערע פאלגען ס'זענען שפעטער געקומען אין דייטשלאנד. צי קענען מיר דאס דערלויבען, אז פוילען זאל ווערען ענליך צום רייך און זיך פערוואנדלען אין א גרויסע תפיסה און א גרויסען בית-עולם. מיר ענטפערען ניין — מיר ווילען דאס נישט דערלאזען. מיר מוזען בויען שטערונגען פון צעמענט און בעטאן נישט צו דערלאזען דעם נאציאנאלען לאגער צו דער מאכט.

אונזערע א דעלעגאציע איז געווען ביים ה' פרעזידענט פון דער רעפובליק אויף א 2-שעה'דיגער אודיענץ. האבען מיר פארגעשטעלט די איצטיגע סיטואציע אין לאנד. מיר האבען בעטאנט, אז דער איינציגער אויסוועג פון דער היזיגער סיטואציע — זענען נייע וואהלען צו די געזעצגעבערישע קאמערן, כדי דאס פאלק זאל זיך ארויסזאגען און נעמען עס שטעהט.

אין רעגירונג'ס-לאגער — זאגט ווייטער די רעדנערין — זעהען מיר א רייהע אלטע לעגיאניסטען און פעאוויאקעס, וועלכע זאגען זיך ארויס געגען פערבינדען זיך מיט די מערדער פון פרעזידענט נארוטאוויטש. זיי רופען: נישטא קיין שום בריק צווישען דעם לעגיאנען-לאגער און דער ענדעציע.

אין פוילען געהט אן א קאמף פון דער דעמאקראטיע מיט פ. פ. ס. בראש, מיט דעם „נאראדאווען" לאגער, וועלכער האט, אנהויבענדיג פון 1863-ען יאהר אן, געשפיגען אויף אלע בעפרייאונג'ס-אנשטרענגונגען און יעצט וויל ער פוילען פערזאכען. דער ארבייטער-קלאס אין פוילען שטרעבט צו עררייכען די מאכט און וויל נעמען אויף זיך די פעראנטווארטליכקייט פאר'ן גורל פון פוילען. מיר ווילען טראגען נישט בלויזע פליכטען, נאר אויך האבען רעכט. מיר פאדערען רעכט פאר אלע בירגער פון דער רעפובליק.

פוילען האט צוויי וועגען: געהן מיט די גרויסע דעמאקראטיעס, אדער נאכגעהן די פאשיסטישע מלוכות. די דייטשע סכנה שטעהט שוין פאר די טויערען פון פוילען. לאמיר זיך קלאר און אפען זאגען, אז דאנציג איז נישט נאר בעדראהט, נאר פערלוירען, אויף די דייטשע מאפעס ווערט פאמערען בעצייכנט, אז עס איז צייטווייליג אין פוילען. דאס פוילישע פאלק איז נישט מסכים מיט דער פאליטיק, וועלכע געהט אויף דער פאשיסטישער ליניע.

היינט אין דער 15-טער יאהרצייט פון דעם טראגיש-אומגעקומענעם פרעזידענט נארוטאוויטש, ערקלערען מיר, אז פוילען וועט נישט זיין קיין פאשיסטישע מלוכה, וואו עס וועט הערשען דער שטעקען. פוילען מוז זיין א לאנד פון פרייהייט און דעמאקראטיע. דאס ארבייטער און פויערים-פאלק געהט צו דער מאכט אין פוילען.

נאך דער רעדע פון ד"ר קעלעס-קראאוז, וועלכער האט איבערגע'חזר'ט די זעלבע טעזען פון דער פריהערדיגער רעדנערין און נאכ'ן בעעהרען דעם אנדענק פון שרייבער אנדזשיי סטרוג, האט גענומען דאס ווארט דער לידער פון די היגע פ. פ. ס. יוזעף גזשעשטשנאראווסקי, וועלכער זאגט צווישען אנד: ביים איצטיגען מאמענט עגזיסטירען אין פוילען צוויי לאגערען: פון איין זייט די רעאקציע פון א. נ. ר. ענדעציע און פון דער צווייטער זייט די דעמאקראטיע, וואס גרופירט ארום זיך די סאציאליסטען, פויערים, ארבייטער-אינטעליגענץ און די ערהליכע לעגיאניסטען און פעאוויאקעס, וועלכע זענען געבליבען געטריי די אומאבהענגיגקייטס-אידעאלען. די רעאקציע וויל אין פוילען איינפיהרען פערשקלאפונג, וועלכע ווערט ביי דער ענדעציע אנגערופען טאטאליזם און ביים אזאן — „געריכטעטע דעמאקראטיע".

דער לאגער פון פאלק. קאן וואס קאנטראקטירט מיט דער ענדעציע וויל נישט דערלאזען צום וואָרט מיליאנען בירגער-מאסען. די עפענטליכע מיינונג איז לויט איהם טויזענד סטודענטען און נישט מיליאנען בירגער, וועלכע פאדערען דאס רעכט צו בעשטימען דעם גורל פון דער מלוכה. אזוי ווי אמאהל, ווילען אויך היינט די ענדעקעס פערשמאלען די מאסען, כדי אבצוווענדען זייער אויפמערקזאמקייט פון די אממייסט-וועזענטליכע געברויכען. מיט פוילען ווילען רעגירען די, וועלכע האבען אין יאהר 1905 געמארדעט מענשען פון פ. פ. ס. וועלכע האבען געקעמפט מיט'ן צאראט.

גזשעשטשנאראווסקי לייענט דא פאר, פאר די פערזאמעלטע א פלוג-בלעטעל פון דער פאלאנגע און פרעגט: צי האבען אט די מענשען דא איינגעשריבען עפעס וואס וועגען די ארבייטספלאזע מאסען און ערדלאזע פויערים? ניין, פאר זיי עקזיסטירט נאר איין ענין — „זשידא-קאמונא". אפילו די שטרייקענדע ארבייטער אין אפאטשנא האט מען אויך בעטיטולט אלס „זשידא-קאמונא" הגם צווישען זיי איז קיין איין יוד נישט געווען.

וואס האט די ענדעציע געטוהן דאן, ווען אונזערע חברים האט מען געהאנגען און געשיקט אויף סיביר? — זי האט הכנעה'דיג געבעטען אויטאנאמיע. וואס האט די ענדעציע געטוהן פאר דער ארבייט'ס-וועלט? גארנישט, א חוץ א פארשלאג פון לוטאסלאווסקי וועלכער האט געפאדערט א שטראף ביז 6 יאהר תפיסה פאר אנטייל נעמען אין א שטרייק און אויך מיט'ן שטימען פון דער ענדעציע געגען דער אוסטאווע בנוגע צו דער אגראר-רעפארם. די „קרוין" פון דער ענדעקישער אקציע איז געווען די ערמארדונג פון פרעזידענט נארוטאוויטש. איצטער האדעוועט די ענדעציע אויף מענשען אלס באנדיטען, וועלכע געהען מיט מעסערס און קאסטעטען אויפ'ן אוניווערזיטעט.

מיר וועלען דער ענדעציע צו דער מאכט נישט דערלאזען. מיר ווארענען, אז ווען ס'וועט נויטיג זיין וועלען מיליאנען ארבייטער און פויערים נעמען אין האנד א הארטע זאך און שטעלען זיך אויג אויף אויג מיט דער דאזיגער כנופיא. מיר ווילען נישט קיין ברודער-קאמף און דערפאר האבען מיר זיך געווענדעט צום ראש פון דער מלוכה. מיר קעמפען פאר רעכט און פרייהייט און מיר וועלען מנצח זיין.

צום סוף פון דער גרויסער מאניפעסטאציע-פערזאמלונג איז אנגענומען געווארען א רעזאלוציע, אין וועלכער עס זאגט זיך צו. אנר. אז „דער גרעסטער כבוד פאר'ן אנדענק פון פרעזידענט נארוטאוויטש וועט זיין דער ווייטערדיגער אונבויגזאמער קאמף אונטער די פעהנער פון פ. פ. ס. מיט דער ענדעציע — פאר פרייהייט, סאציאליזם און פויערים און ארבייטער-מאכט. דער ארבייטער-קלאס אין ראדאם ערקלערט, אז ער וועט נישט ערלויבען צו פיהרען פוילען אויפ'ן וועג פון פאשיזם, נישט צו פערקנעכטונג פון בירגער, און, אז ער וועט בענוצען אלע כוחות, כדי אבצוגעבען דעם גורל פון פוילען אין די שטארקע הענד פון ארבייטער און פויערים, מיט דער הילף פון א נייע וואהל-ארדינאציע און נייע ערליכע וואהלען".

פון דער סדרה — שמות.

פ. בושאצקי.

הבה נתחכמה... והיה כי תקראנה מלחמה ונלחם בנו...

פרעגט זיך: אויב זיי האבען גערעכענט, אז יודען פערמעהרען זיך אויסערגעוועהנליך, איז דאך געווען אויך מעגליך אז מיט דער צייט וועלען יודען, נישט ווארטענדיג אויף א מלחמה-אויסברוך, אליין פערפיהרען א קריעג מיט די מצרים? נאר יודען זענען געווען אין א משך פון דורות מצרים'שע שקלאפען. און עס ליגט נישט אין דער טבע פון א שקלאף צו רעוואלטירען געגען זיין הערשער. אבער נאר ווען עס ברעכט אויס א מלחמה פון אנ'אנדער מלוכה, דאמאלס איז שוין יא מעגליך דאס זיי זאלען זיך פעראייניגען מיט'ן שונא און צוזאמען שטורצען געגען זייערע הערשער, טיראנען און דעספאטען.

(הרב גרינגלאס פון לענטשנא)

ולכהן מדין שבע בנות..

אייגענטליך צו וואס פארציילט אונז די תורה, אז יתרו האט געהאט זיבען טעכטער? כדי צו פערענטפערען טאמער וועט אונז זיין קשה אויף יתרו'ן, ווי פאלט ער אויס צו פער'שדכ'נען זיינס א טאכטער צו א מאן, וועלכען ער קען נישט און ווייסט נישט זיין פערגאנגענהייט, טאמער איז ער א פערברעכער, א מערדער, צי סתם א פאליטישער פערברעכער, וואס האט געמוזט עוקר זיין פון געבורטס-לאנד און עס ווארט איהם א גרויסע שטראף. דער תירוץ אבער איז, וואס יתרו האט זיבען טעכטער, און דער טאטע, וואס פערמאגט זיין איינענס פיצל טעכטער, קאן נישט זיין קיין איבערקלייבער...

אהנפראצענטיגע קרעדיט = קאסע פאר קריסטליכע האנדווערקער און קליינהענדלער.

אין דער פוילישער האנדווערקער-רעסורסע איז פארגעקומען א פייערונג צוליב דער ערעפנונג פון אנ'אהנפראצענטיגע קרעדיט-קאסע פאר קריסטליכע האנדווערקער און קליינהענדלער. עס האבען בעגריסט און רעפערירט איבער דער בעדייטונג פון דער ניי-געשטאנטענער פלאצובקע די ה"ה עדוואַרד באלצער (פרעזידענט פון דער האנדווערקער-קאמער אין קעלץ) דיר. פאסכאלסקי, אויראחסקי, (פרעזעס פון דער האנדווערקער-רעסורסע) פ. לאנאדזשינסקי, וויצע-סמאראסטא ד"ר דאראש, יאן פאסקי (פרעזעס פון אינדוסטריעלער-פעראיין) און גלח ד"ר קאשינסקי.

דער פארזיצענדער דיר. פאסכאלסקי האט פארגעליינט צווי בריעף פון ד"ר קלעמס קראַוזע און דיר. זאקשעווסקי, וועלכע קענען נישט פערזענליך נעמען קיין אנטייל אין דער פייערונג און ווי שיקען איבער הערצליכע ווינשען דער ניי-געשאפענער קרעדיט-אינסטיטוציע.

ס'איז אויסגעוועהלט געווארען א פערוואלטונג אין וועלכער ס'זענען אריינגעגאנגען די ה"ה: דיר. פון ק. ק. א. י. מאיערא, פרעזעס אויראָווסקי, סטאניסלאוו נאחאקאחסקי, טאמאש וואלאנסקי, סטעפאן מיגאללא, סטעפאן מאיעווסקי, יאן וואלסקי, טאדעאוש פיאטראווסקי, סטאניסלאוו וואווישא.

אין דער רעוויזיאנס-קאמיסיע: עדמונד קאשארקעוויטש, יאן פאזדאן, יוזעף קארפינסקי, וולאדיסלאוו מאיעווסקי, אנטאני שטשעפאנטשיק.

אין ערען-געריכט: יאן טשעיקא סטאניסלאוו שימשעק, ראמואלד נעריטש, פעליקס לאנאדזינסקי, יוליאן מיעטשניקאווסקי, הענריק סולינא, סטאניסלאוו קאטשאר און סטעפאן סולימא.

אין קרעדיט-קאמיטעט: יוזעף גאלענזאווסקי און וולאדיסלאוו רענעס.

אין קאמיטעט וועלען נאך אריינגעהן רעפרעזענטאנטען פון דער האנדעלס-קאמער אין סאסנאוויעץ און פון דער האנדווערקער-קאמער אין קעלץ.

אויף דער פערזאמלונג איז אויך געווען אנוועזענד דער רעפערענט פון רעוויזיאנס-פערבאנד פון די קרעדיט-שפולדזשעלניעס וואסאקאווסקי, וועלכער האט געווינשען, אין נאמען פון רעוויזיאנס-פערבאנד און זיך געטיילט מיט די איינדריקען, וועלכע ער האט ארויסגעטראגען אויס'ן געביעט פון זיין ארבייט ביים צוגויסטעלען זיך מיט דעם זעלבען מין פלאצובקעס אין אנדערע שטעדט אין פוילען.

אין דער היגער פוילישער פרעסע ווערט אנגעוויזען אז די געגרינדעטע קריסטליכע אהנפראצענטיגע קרעדיט-קאסע אין ראדאם, איז די ערשטע אין דער קעלצער וואיעוואודסטווא.

8 טעג מיט 20 זל. פאר א פאטש.

אויף די 7-טאגיגע ארבייט'ס-דינסט אויף וועלכע ס'זענען גערופען געווארען די יונגעלייט, וואס זענען באפרייט געווארען פון מיליטער-דינסט, איז אויך געגאנגען אבארבייטען דעם דערמאנטען חוב טעג דער היגער יונגערמאן מ. ראזענבלום פון זשעראמסקי 23. אין דער צייט פון דער ארבייט האט ראזענבלום בעקומען א פאטש פון א קריסטליכען יונגערמאן, וואס איז געווען צוזאמען מיט איהם בעשעפטיגט ביי דער ארבייטס-דינסט. ראזענבלום האט דעם שלעגער איינגעקלאגט אין שטאדטישען געריכט, וואו דער פראצעס איז פארגעקומען די טעג.

דאס געריכט האט דעם פאטשער פער'משפט אויף 8 טעג ארעסט און 20 זל. גושינע.

די 4 אוואנטוריסטן אין שטעטעל טשעפעלאוו, וואס האבען געשטעלט א ווידערשטאנד דער פאליציי רופענדיג דעם המון צו-הילף.

זומער-צייט, דאס איז געווען אין סערפיען, זענען זיך צוזאמענגעקומען אין שטעטעל טשעפעלאוו (דרילזשער פאוויאט) א פאר טויזענד דארפסלייט פון דער אומגעגענד אויפ'ן יום-טוב פון מחילה. (אדפוסט) אין זעלבען טאג איז א גרופע חברים אוועק אין א רעסטאראציע מאכען א שנעפסעל. ווען ס'איז געווארען בגילופין, האט איינער פון זיי, א געוויסער יאן נאוואטניק, אנגעהויבען אנ'אוואנטורעלע. דער דורכגעהענדער קאמענדאנט פון פאסטערונעק, פשאראווניק מאזור האט דאס בעמערקט און אריין אין רעסטאראן, כדי דעם אוואנטורניק צו ארעסטירען. נאוואטניק האט א זעץ געטוהן דעם פשאראווניק און זיך נישט געלאזט ארעסטירען. ס'האבען זיך אויך אריינגעמישט זיינע חברים, די ברידער יאן און טאמאש אורבאניאק און וואצלאוו פיעטרושקא, וועלכע האבען נאוואטניק'ן פערטיידיגט. דער פשאראווניק האט גערופען אויף הילף די פאליציי, וועלכע איז אנגעקומען אין א צאהל פון 4 מיט'ן וואכט שפידע. די אוואנטורניקעס האבען זיך דאן געווארפען שלאגען די פאליציי און גערופען צו-הילף דעם המון, וואס איז געקומען אויס'ן אדפוסט. עס האבען זיך פערזאמעלט בערך 2000 מאן, וועלכע האבען געוואלט אבשלאגען די פערהאלטענע דורך דער פאליציי און דערביי זענען די פאליציאנטען געווארען שטארק געווידעלט. א דאנק דער קאלטבלוטיגקייט פון דער פאליציי איז נישט געקומען צו קיין ערנסטע פאלגען און נאכ'ן בערוהיגען דעם פערזאמעלטען המון דורכ'ן וואויט איז געלונגען די אוואנטוריסטען צו ארעסטירען און אויסלעגיטימירען.

די 4 חברה-לייט האבען געהאט א פראצעס פאר שלאגען פאליציי און רופען די פערזאמעלטע צו אונרוהען. זייער פראצעס איז בעטראכט געווארען אין ראדאמער קרייז-געריכט, וואו נאוואטניק יאן אורבאניאק און פיעטרושקא זענען פערארטיילט געווארען אויף 6 מאנאטען תפיסה און טאמאש אורבאניק אויף 7 מאנאטען.

יאן אורבאניק און פיעטרושקא איז די שטראף אפגעלעגט געווארען אויף 3 יאהר. אר.

דער „געשוואלענער" בויך איז א משפחה = פעהלער. דערווייל האט זי געוואלט דערשטיקען דאס נפש'ל אין בעט.

ביי א היגע געחיסע פאמיליע האט געדיענט א יודיש מיידעל אויף וועלכער ס'איז פלוצלינג בעמערקט געווארען, ווי עס וואקסט ביי איהר פון טאג צו טאג דער בויך. אויף דער פראגע פון דער בעל-הבית'טע, וואס דאס בעדייט, האט דאס מיידעל געגעבען אנ'ענטפער, אז ס'איז חלילה קיין אויסטערלישעס, נישט מעהר, נאר ביי איהר גאנצער משפחה איז שוין א טבע אזא וואס ווערענדיג עלטער, בעקומען זיי גרויסע בייכער. דער תירוץ איז אנגעגאנגען אזוי לאנג, ביז דאס מיידעל האט בעקומען וועהען און געמוזט זיך לייגען אין בעט אריין. דאן האט די הערשאפט געשיקט נאך אנ'אינערליכען דאקטאר, וואס האט נאכ'ן אונטערזוכען פעסטגעשטעלט, אז דאס איז נישט קיין קראנקהייט, נאר א געבורט און ער איז איבריג, ווייל מען דארף שיקען נאך אנ'אקושערקע.

מ'האט אזוי געטוהן און גערופען א הייב-אם, וועמען דאס מיידעל האט נישט צוגעלאזט צו זיך. עס איז ענטשטאנען א גערانגעל צווישען די שטובמענשען מיט'ן דינסט-מיידעל, וועלכע האט זיך מיט די ציין איינגעביסען אין צודעק, נישט לאזענדיג זיך אבדעקען. ענדליך האט מען דאס איבערבעט אראבגעשלעפט פון איר און דא האט מען דערזעהן ליגען א ניי-געבוירען נפש'ל, וואס דער האלז דערפון איז געווען ארומגעקלאמערט מיט די הענד פון דער מיידעל-מאמע וואס האט עס געוואלט דערשטיקען. מ'האט דאס קינד פון איהרע הענד ארויסגעריסען און עס ענגעראטעוועט.

נאך א חקירה ודרישה האט זיך ארויסגעשטעלט, אז דער טאטע פון קינד איז איינער פון די צווי סובלאקאטארען וואס וואהנען ביי דער זעלבער פאמיליע, דאס איז א יונגער און רייכער בחור וואס האט זיך נעהנטער בעקענט מיט'ן דינסט-מיידעל און אונטערגעהאלטען מיט איהר אין געהיים נאחנטע בעציהונגען ביז ס'איז ארויס דער סוד אין געשטאלט פון א לעבעדיג בעשעפעניש, וואס איז ארויס פון דעם „געשוואלענעם" בויך פון זיין פערפיהרטען קרבן.

יעצט איז ביי דעם מיידעלס הערשאפטען „ששון ושמחה".

רעוויזיעס ביי יוד. סוחרים אין ראדאם.

בעאמטע פון דער שטייער-מאכט האבען דורכגעפיהרט מאסען-רעוויזיעס ביי די יודישע לעדער-סוחרים. אין פיעל פאלען זענען צוגענומען געווארען גרעסערע געלד-סומען פאר נישט בעצאהלטע שטייערען. ל. ס.

ד"ר י. שעכטמאן און רעד. י. קלארמאן אין ראדאם.

קאמוניקאט.

זונטאג דעם 26-טען דעצעמבער ד. י. 11 פריה, וועלען אין טעאטער „ראזמאיטאשטשי" אויפטרעטען מיט רעפעראטען ד"ר י. שעכטמאן יו"ר פון דער נשיאות פון נ. צ. א. אין פוילען און רעד. י. קלארמאן גענעראל סעקרעטאר פון הצה"ר אין פוילען א. ד. ט. „אראבישער טעראר, יודישער מסירה, און ענגלישער נקמה".

נעמענדיג אין אכט די איצטיגע לאגע אין ארץ-ישראל אין צוזאמענהאנג מיט'ן אונאויפהערליכען אראבישען טעראר און די ארעסטען פון די רעוויזיאניסטישע מנהיגים איז פערשטענדליך די פעראינטערעסירונג וואס עס האט ארויסגערופען ביי די ראדאמער יודען דער בעזוך פון די רעוויזיאניסטישע מנהיגים ד"ר י. שעכטמאן און רעד. י. קלארמאן. די ברייטע יודישע מאסען וועלען געוויס אויסנוצען די געלעגענהייט און צאלרייך קומען צו דער פאלקס-פערזאמלונג, וועלכע וועט פארקומען מיט'ן אנטייל פון די חשובע געסט.

פון דער ארג. „החלוץ העובד"

קאמוניקאט.

דעם פערגאנגענעם שבת איז פארגעקומען אין אייגענעם לאקאל דער פייערליכער סיום פון דער ענטהילונג פון אייגענעם פאהן. פארזיצער איז געווען ח' לאקס. נעבען דער פאהן האבען געקלאפט די ח"ח בערקאוויץ (שליח פון צ. ק. פועלי ציון) ר. האלצקענער, נחום פישמאן, לאקס, חיים גאלדבערג, אייזער (ברית הקנאים) פרל. חנה הייננארט, צווייגענבערג, גרינבוים, און די ח"ה ג. פינקעלשטיין, הייצמאן, שטערקמאן, מ. פישמאן, שטראזענבערג, מאיר פינקעלשטיין. בעגריסונג'ס רעדעס האבען געהאלטען די ח"ח בערקאוויץ (ווארשא), דגני קארמאן, לאקס, נחום פישמאן, שלום ליפשטיין, חיים גאלדבערג, אברהם פינקעלשטיין (ארג. ברית הקנאים) שטיעפיטש און זילבערשטיין. די פערזאמעלטע האבען פערבראכט געמיטליך די צייט ביי א גלעזעל טיי.

די שלוס-רעדע האט געהאלטען דער פארזיצער לאקס, וועלכער האט פראקלאמירט פייערליך דעם הערבירונג'ס-חודש פון „העובד".

מיט'ן געזאנג פון „התקוה" איז די פייערונג געשלאסען געווארען.

Przestarzałe i zczerniałe żarówki dają mniej światła

niż nowoczesne wewnątrz malowane Osramówki-D. Zastępujcie zatem stare żarówki Osramówkami-D bo one dają obfite i tanie światło.

OSRAMÓWKI-D

Znakowane w dekalumenach gwarantują małe zużycie prądu.

Dbaj o oczy – dobre światło

40 DEKALUMENÓW 39 WATÓW OSRAM D 220 WOLTÓW

OSRAMÓWKA D

WYRÓB POLSKI

אויף דער לעצטער זיצונג פון שטאָדט-ראַט אין הײַנטיגן יאָהר

אנגענומען א צוגאב – בודזשעט פון קרוב א האלבען מיליאן זל.

אויף דער זיצונג פון שטאדט - ראט הײנטיגען מאנטאג, וועלכע איז געווען שוין די לעצטע אין הײנטיגען יאהר, האט דער פרעזידענט שטשאחינסקי פאר'ן צוטרעטען צום טאג-ארדנונג, זיך געווענדעט צו די ראטמענער צו בעעהרען מיט א מינוט שווייגען דעם אנדענק פון ערשטען פוילישען פרעזידענט נאַרוטאוויטש און אויך דעם אנדענק פון דעם נישט לאנג פארשטארבענעם גרויסען שרייבער אנדזשעי סטרוג.

היות ראדאם האט שוין זיינער צייט בעעהרט דעם אנדענק פון ערשטען פרעזידענט נארוטאוויטש, אנרופענדיג איינער פון די גרעסטע פאוושעכנע שולען אויף זיין נאמען, ווי אויך א גאס פון אונזער שטאדט, דעריבער האט פרעז. שטשאווינסקי אין נאמען פון דער שטאדט-פערוואלטונג, געשטעלט א פארשלאג, אז מ'זאל אויך אנרופען א גאס אויפ'ן נאמען פון גרויסען פאטריאט, שרייבער און פרייהייטס קעמפער אנדזשעי סטרוג. די גאס וואס וועט טראגען דעם דאזיגען נאמען זאל זיין די קאזשעניעצקא. דער פארשלאג ווערט איינשטימיג אנגענומען.

ס'ווערט פארגעלייענט א בריעף פון קראקאווער שול-קוראטאריום, וועלכער איז מודיע דער שטאדט - פערוואלטונג, אז ד"ר מעטערא איז בעשטעטיגט געווארן אלס דעלעגאט פון דער שטאדטישער זעלבסטפערוואלטונג, אין דעם פאוויאטאווען שול-ראט אין ראדאם.

דער וויצע - פרעזידענט ראדאמסקי האט קאמוניקירט, אז די מאגיסטראט-פערוואלטונג איז ארויסגעטרעטען צו דער קאפיטולע פון אומאבהענגיגקייט'ס-קרייז מיט א פארשלאג וועגען אנערקענען פאר ראדאם א אומאבהענגיקייט'ס-קרייז מיט שווערדען. דער פארשלאג איז געווארען מאטיווירט מיט די העלדישע מעשים פון ראדאם, פאר פוילענס בעפרייאונג. ראדאם איז געווען די ערשטע שטאדט, וואס האט ארויסגעווארפען די אקופאנטען און דעם 1 ליסטאפאד 1918 איז ראדאם שוין געווען בעפרייט. דער קרייז וואלט געווען א סימבאל פון גרויסע אנשטרענגונגען און קרבנות, וואס ראדאם האט געאפפערט פאר דער אומאבהענגיקייט פון פוילען.

דער שטאדט - ראט האט אנגענומען דעם פארשלאג פון דער שטאדט-פערוואלטונג צו ערטיילען א סטאבילע פענסיע פון 100 זל. א חודש מאריא קוויאטקאווסקא, דער מוטער פון העלדישען קעמפער צימעריס קוויאטקאווסקי וועלכער איז געפאלען אין יאהר 1904 אויף די גאסען פון ראדאם פון א רוסישער קויל. זיין מוטער איז אן אלטע פרוי, וואס קען שוין נישט ארבייטען און געפינט זיך אין א זעהר קריטישער מאטעריעלער לאגע.

דער וויצע פרעזידענט ראדאמסקי רעפערירט דאן דעם צוגאב - בודזשעט אויפ'ן יאהר 1937/38, וועלכער בעטרעפט 425.318 זל. צוזאמען אלזא מיט'ן נארמאלען בודזשעט פון זעלבען יאהר דערגרייכט דער שטאדט - בודזשעט א ציפער פון 3,372,237 זל.

אין א טייל פאזיציעס האט זיך געפילט בעמערקען א שטייגערונג פון די אויסגאבען. דער בעדייטענדער סכום איז די 77500 זל. וואס איז בעשטימט אויף צו בעצאהלען די הלואה פון „אולען". אין דער בילדונג'ס - רובריק האט פערנומען א וויכטיגע פאזיציע די סומע 28 810 זל. אויף צו בעצאהלען דירה-געלד פאר דער גימנאזיע א. נ. חאלובינסקי, וועלכער ס'האט אין אנפאנגס שול-יאהר געדראהט צו ווערען געשלאסען.

ביים רעפערירען די דאזיגע הוצאה האט דער וויצע - פרעזידענט געמאכט אויפמערקזאם, אז דאס איז א קאלאסאלער לאסט פאר דער שטאדט, און, אז פרינציפיעל ברויכען די קאסטען פון דירה-געלד פאר דער מלוכה'שער גימנאזיע געדעקט ווערען פון דער מלוכה און נישט פון דער זעלבסט - פערוואלטונג. אין דעם דאזיגען ענין איז געווען א דעלעגאציע פון דער שטאדט-פערוואלטונג ביים בילדונג'ס - מיניסטער ה' שוויענטאסלאווסקי, וועלכער האט צוגעזאגט ניגסטיג דאס צו ערלעדיגען.

א וואוקס פון אויסגאבען האט זיך ארויסגעוויזען אויך אין דער פאזיציע פאר דער געזונדהייט'ס-אבטיילונג און „אפיעקע ספאלעטשנע". דאס האט זיך גענומען דערפון, וואס אין די לעצטע צייטען האבען זיך שטארק פערשפרייט אין ראדאם אנשטעקענדע קראנקהייטען.

אין דער דיסקוסיע איבער'ן צוגאב-בודזשעט האבען גענומען א ווארט די ראטמענער, דאקטוירים, וועלכע האבען אנגעוויזען דערויף, אז אין דער סטאטיסטישער סטאציע „קראפלע מלעקא", ברויך די מילך-מישונג בעסער צוזאמענגעשטעלט ווערען. וועגען דעם האט זיך ברייטער אבגעשטעלט ד"ר שטשעפאניאק. דער וויצע פרעזידענט אינוש. ראדאמסקי און דער נאמשטעלניק פון דער „אפיעקע ספאלעטשנע" טשחיענק האבען אויף דער בעמערקונג פון די דאקטוירים געגעבען א גענויען און אויספיהרליכען ענטפער.

די זיצונג האט זיך געענדיגט מיט ווינשונגען אויף יום טוב און צום נייעם יאהר, פון פרעז. שטשאווינסקי פאר די ראטמענער.

גמילת-חסד-קאסע בעשטימט א געוויסע סומע אויף הלוואות פאר פעראַרמטע סוחרים, קליינהענדלער און האנדווערקער אויף אויסצוקויפען פאטענטע.

אין צוזאמענהאנג מיט'ן אנקומענדען ניי-יאהר אויף ווען די סוחרים און האנדווערקער דארפען זיך בעזארגען מיט נייע פאטענטען, האט די גמילת-חסד-קאסע בעשלאסען אנטקעגענצוקומען מיט הלוואות די יעניגע סוחרים און האנדווערקער, וואס זענען נישט בכח אויף א מאהל ארויסצונעמען די נויטיגע סומע.

די גמילת חסד-קאסע האט זיך צו דעם צוועק געווענדעט צו אלע היגע יודישע ווירטשאפטליכע ארגאניזאציעס זיי זאלען פארשטעלען ליסטעס פון זייערע פעראָרמטע מיטגלידער, וואס האבען נישט קיין געלד אויסצוקויפען פאטענטען.

דינסטאג אוונט זענען געקומען אין דער גמילת חסד-קאסע אויף טראאוגוט-סא די ה"ה פלאצקי, ראזענבוים, גאלדאק, אלס די פארשטעהער פון קליינהענדלער-פערבאנד, כדי צו קאנפערירען מיט'ן פרעזידיום פון דער גמ"ח-קאסע ה' דיאמענט וועגען דער פאטענטען-אקציע פאר די ארימע קליינהענדלער. די פארשטעהער פון קליינהענדלער-פערבאנד האבען גראד געטראפען אין מאמענט, ווען די פערוואלטונג פון דער גמ"ח קאסע, האט אבגעהאלטען אן עקסטרע בעראטונג וועגען דעם זעלבען ענין. עס איז פארגעקומען א געמיינזאמע קאנפערענץ, אויף וועלכער די פארשטעהער פון קליינה. - פערבאנד האבען געשילדערט די שווערע לאגע פון די יודישע מארק-הענדלער און סטראגאנעס. זיי האבען פארגעשטעלט א ליסטע פון קרוב 110 מיטגלידער זייערע, וואס נויטיגען זיך אין הלוואות אויף פאטענטען. פון זיין זייט ענטוויקעלט דער קליינה-פערבאנד א בעזונדערע פאטענטען-אקציע, אבער אליין איז ער נישט אימשטאנד די גאנצע אקציע, וואס האט היינט א ברייטערען פערנעם, דורכצופיהרען. זיי האבען זיך דעריבער געווענדעט צו דער גמ"ח קאסע, זי זאל לייסטען א געוויסען בייסטייער צו דער דאזיגער וויכטיגער אקציע. די גמ"ח-קאסע האט זיך ערנסט פעראינטערעסירט מיט דער דאזיגער פראגע און זי האט בעשלאסען ארויסצוגעבען הלוואות פאר די יעניגע קליינהענדלער, וואס דער פעראיין וועט אנווייזען אין זיין ספעציעל-צונויפגעשטעלטע ליסטע.

ס'איז באלד בעשטימט געווארן אויפן ארט א סומע פון טויזענד זל. אז אויף אזוי פיעל זאל גרייכען דער סכום פון די הלוואות. ס'איז אבער נישט אויסגעשלאסען, דאס אין פאל, ווען אזא סומע וועט זיך ארויסווייזען אלס ווייניג, וועט זי פערגרעסערט ווערען.

די הלוואות וועלען ארויסגעגעבען ווערען אינדיווידועל אין דער גמ"ח-קאסע, ביי דער אנוועזענהייט פון א פארשטעהער פון קליינהענדלער-פערבאנד.

אזעלכע קאנפערענצען זענען אויך בעשטימט געווארען מיט'ן סוחרים-פעראיין און מיט ביידע האנדווערקער-ארגאניזאציעס פון רחיינסקא 1 און חיסאלדא 10 צו וועלכע ס'זענען ארויסגעשיקט געווארען בריעף, זיי זאלען דעלעגירען זייערע פארשטעהער צו בעהאנדלען דעם ענין פאטענטען פאר זייערע מיטגלידער.

גלויב נישט די שרייענדיקע באיקאט-לאזונגען,

קויף דארט וואו ס'איז אמביליגסטען!

צו דער אבוועהר-אקציע פון יודישען סוחר.

ס'איז שוין כמעט געווארען א טראדיציע, אז יאר-יעהרליך פאר די קריסטליכע ימים-טובים זאל די כוואליע פון באיקאט דערגרייכען דעם קולמינאציאנס-פונקט. ס'וועט דעריבער זיין אינטערעסאנט צו שילדערען ווי אזוי עס זעהט אויס ראדאם אין די טעג פון „הייליגען" קאמף. איבער די גאסען גערט א מבול פון פערשידענע באיקאט אויפרופען, פלוגבלעטלעך פערבראקט מיט א גיפטיגען אנטיסעמיטישען אינהאלט. אין פערשידענע ווינקלען פון שטאדט זענען ארויסגעהאנגען העסליכע קאריקאטורען, וואס בעשמוצען דעם יודישען סוחר און פער'מיאוס'ען זיין סחורה. ביי אזא שטימונג, און ביי אזעלכע בעדינגונגען איז דער פדיון ביי די יודישע סוחרים זעהר א שוואכער. אפילו די ליבעראלסטע קריסטען מיידען אויס די יודישע געשעפטען אויס דער מורא, מ'זאל זיי נישט נאכטייטלען.

א טשיקאווע זאך, אז אין דער אקציע פון ארגאניזירען און פונאנדערטיילען די באיקאט-בלעטלעך נעמען אנטייל פערשידענע עלעמענטען, אנהויבענדיג פון סטודענטען און ענדיגענדיג ביי סטרוזשעס. אזוי למשל גיט מען איבער א פאקט, אז דער סטרוזש פון קאשטראווא 13, וואס איז אנגעשטעלט ביי א יודישען בעל-הבית און ציהט זיין חיונה פון יודישע לאקאטארען האט זיך אויך פערנומען מיט דער „איידעלער" מלאכה. די באיקאט - העצע פיהלט זיך נאר שטארק אין די מארק-טעג, וואס די אנגעפארענע פויערים ווערען אגיטירט און אויסגעפאדערט נישט צו קויפען אין

אין געיעג נאך געפעהרליכע באנדיטען אויפ׳ן שליאך: ביאלאבזשעג, שידלאוועצ, ראדאם.

געכאפט איין באנדיט הינטער ראדאם — געברענגט איהם א פערווינדעטען אין כויל. שפיטאל

די פאליציי אין ביאלאבזשעג (ביי ראדאם) האט זיך אנגעשטויסן אויף די צוויי געפעהרליכע באנדיטען קאשעוויאק און מארושעטשקא, וועלכע האבען אבער בעוויזן צו אנטלויפען אין וואלד.

נישט געקוקט דערויף, וואס פאליציי האט באלד גענומען ארומרינגלען דעם וואלד, האבען די באנדיטען בעוויזען זיך ארויסצוגליטשען פון דער אבלאווע. באלד דערנאך האבען די בלוטיגע באנדיטען געלאזט פון זיך אויפסניי הערען, אויספיהרענדיג א דרייסטען אנפאל אין סוכעדניאוו.

ארום 11 איוענד זענען דארט די באנדיטען בעפאלען די וואהנונג פון מענדעל בירענבוים.

אנשטויסענדיג זיך אויף בירענבוימען אין פאדער-צימער, האבען די באנדיטען אויף איהם געשאסען א שיסעריי. ווען בירענבוים איז געפאלען א פערוואונדעטער, זענען די באנדיטען אריין אין צימער, וואו עס האט זיך געפונען בירענבוימס פרוי מיט דער דינסט. די פרויען זענען געפאלען אויף די קניה, בעטענדיג ביי די גזלנים רחמנות. די באנדיטען האבען צוגעזאגט די פרויען צו שענקען דאס לעבען אויב מען וועט זיי אנווייזען, וואו עס ליגט אויסבעהאלטען געלד. די פרוי בירענבוים האט ארויסגעגעבען איינציגע צעהנדליגע זלאטים. די באנדיטען האבען דאן גענומען אליין נישטערען די וואוינונג און האבען נאך צוגערויבט איינציגע שטיק צירונג.

די באנדיטען האבען דאן איבערגעטראגען דעם פערוואונדעטען בירענבוים אויפ׳ן בעט.

אויסדריקענדיג נאכהער דער פרוי בירענבוים א — קאנדאלענץ צוליב דעם צושטאנד פון איהר מאן, זענען די באנדיטען אנטלאפען.

אויף דער ידיעה וועגען אנפאל, איז אויפ׳ן ארט אנגעקומען דער פאליציי-קאמענדאנט פון קעלצער וואיעוודזטווע מיט א גרויסע אבטיילונג פאליציי.

דינסטאג ארום 11 אין אווענד האט א פאליציי - פאטרול פון 4 פאליציאנטען, וועלכער איז געגאנגען אויפ׳ן שאסע הינטער שידלאוויעץ בעמערקט אין דער פינסטערניש פאהרען א פויעריש פיהרעל. די פאליציאנטען האבען דאן אויסגעפאדערט דעם פוהרמאן זיך אבצושטעלען. דאס פיהרעל איז אבער נישט געבליבען שטעהן, נאר האט נאך פערשנעלערט איהר לויף. די פאליציאנטען האבען דעריבער אויסגעשאסען אין דער ריכטונג פון אנטלויפענדען פיהרעל. צוויי פאסאזשירען, וואס זענען געזעסן אין פיהרעל האבען דאן ארויסגעכאפט רעוואלווערען און געשאסען א סייער פון קוילען אויף די פאליציאנטען.

פון ביידע צדדים האבען זיך א שאט געשוהן רעוואלווער-קוילען. דער פוהרמאן איז געפאלען א טויטער. אויך איינער פון די פאסאזשירען איז אראבגעפאלען פון פיהרעל. דער צווייטער איז אריינגעשפרינגען אין דערבייאיגען וואלד און איז נעלם געווארען.

ווי די פאליציאנטען האבען דאן פעסטגעשטעלט זענען אויפ׳ן פוהרעל געזעסען די צוויי לאנג-געזוכטע באנדיטען קאשעוויאק און מארושעטשקא. קאשעוויאק׳ן האבען זיי טאקע געפונען ליגען נעבען פוהרעל א שווער פערוואונדעטען. ער האט בעקומען 4 קוילען אין קאפ, בויך און אין די פיס. מען האט איהם אבגעפיהרט קיין ראדאם אין פוילישען שפיטאל, וואו עס וואכט ביי זיין בעט א פאליציאנט.

מיטוואך איז אויפ׳ן פערווינדעטען באנדיט אויסגעפיהרט געווארען אן אפעראציע. זיין צושטאנד איז א שווערער. דער באנדיט איז אלט בס״ה 25 יאהר. ער שטאמט פון ראדאמער פאוויאט.

דאס געיעג נאכ׳ן צווייטען באנדיט מארושעטשקא וועלכען מ׳רופט „די שרעק פון שלעזיען״, געדויערט נאך. אין דער אבלאווע נעמען אנטייל די פאליציי פון ווארשא, קעלץ און ראדאם.

אין ראדאם האט זיך מיטוואך פערשפרייט א קלאנג, אז די צוויי באנדיטען גראסירען נישט ווייט פון אונזער שטאדט. מ׳האט אויך געהערט דערצעהלען, אז די זעלבע נאכט זענען זיי בעפאלען די וואהנונג פון שלאסער קאנראד פראצקי (אויף מאריאצקע) וואו זיי האבען טעראריזירט די שטוב-מענשען און געפאדערט געלד. פראצקי האט זיי אוועקגעגעבען די לעצטע אבגעשפארטע 50 זל. אויף יום טוב, בעטענדיג מ׳זאל איהם און זיין פאמיליע שענקען ס׳לעבען. די באנדיטען האבען געזיכט און געפונען א גאלדען זייגערעל מיט א סינגערל. ווען די פרוי פראצקא האט געמאכט א געוואלד, רופענדיג די שכנים אויף הילף האבען די באנדיטען זי איבערגעווארפען אויף דער ערד, דערלאנגענדיג עטליכע קלעפ מיט די רעוואלווערען אין קאפ און זענען אנטלאפען. באלד האט פראצקי מודיע געווען די פאליציי און ס׳האט זיך אנגעהויבען א געיעג נאך די באנדיטען.

PAMIĘTAJ i ROZWAŻ

że

Komunalna Kasa Oszczędności

w Radomiu

ZAPEWNIA WKŁADCOM:

1) **Stuprocentowe bezpieczeństwo wkładów,** gwarantowane: a) kapitałami własnymi, b) poważnymi aktywami (papiery wartościowe, hipoteki i weksle majątkowe odpowiedzialnych dłużników i ich poręczycieli), c) całym majątkiem i wszelkimi dochodami założycielskiego Związku Samorządu Terytorialnego będącego poręczycielem K. K. O.
2) **Terminowy zwrot wkładów,** gwarantowany: a) wysokim pogotowiem kasowem, b) bardzo wysokimi rezerwami kredytowymi, c) specjalnym Funduszem Gwarancyjnym K. K. O.
3) Ustawowo zapewnioną **tajemnicę wkładów.**
4) Wysokie odsetki.
5) Oprocentowanie liczone za cały czas, od następnego dnia po wpłacie do dnia wypłaty wkładu.
6) Dwukrotne w ciągu roku dopisywanie procentów do kapitału.
7) Możność lokaty uciułanej kwoty w złotych w złocie.
8) **Prawo składania książeczek oszczędnościowych K. K. O.** w urzędach i przedsiębiorstwach **na kaucje i wadia** na równi z gotówką.
9) Prawne **zwolnienie od egzekucji wkładu** na książeczce do sumy 2,500.— zł.
10) Swobodny wybór książeczek: a) imiennych, b) na okaziciela, c) za hasłem.
11) Zwolnienie odsetek od wkładów od podatku od kapitału i rent.
12) **Pierwszeństwo w otrzymaniu pożyczki** na dogodnych warunkach.
13) Ochronę kapitału przed pożarem, kradzieżą i t. p.
14) Niezależność osobistą i podstawę dobrobytu.
15) **Rozwój gospodarczy miasta Radomia i powiatu Radomskiego.**

דער אפעלאציע-פראצעס געגען די 6 פשיטיקער יודען פאר בעליידיגען דאס פוילישע פאלק.

אויף עהערנעכטען מיטוואך איז געווען בעשטימט דער פראצעס אין לובלינער אפעלאציע-געריכט, וואס האט געזאלט בעטראכטען די אפעלאציע-אנקלאגע, וואס עס האט בשעתו אריינגעטראגען דער ראדאמער פראקוראר דאסקעוויטש געגען דעם בעפרייאונג׳ס-אורטייל פון ראדאמער קרייז-געריכט אויף די 6 פשיטיקער יודען: משה באַרענשטיין, משה בריטמאן, יאסיל לעבנא, אבינדור באנדע און די ברידער מאטעל און חיים שייצקא, געגען וועלכע עס איז פערפיהרט געווארען א פראצעס פאר בעליידיגען דאס פוילישע פאלק.

דער בעשולדיגונג׳ס אקט, ווי בעקאנט, האט זיך געשטיצט אויף א מסירה, וואס עס האבען אנגעגעבען קארטשאק מיט דער חברה. אז ווען זיי האבען זיך אומגעקעהרט קיין פשיטיק ד. 30-טען אויגוסט 1936 פון אן „אדפוסט״ אין דארף פאסוואראוו, האבען די יודען אויף דער ווארשאווער גאס אויף דער בריק זיי בעווארפען מיט שטיינער, אנפאלענדיג, שלאגען א. ד. גל. א חוץ דעם האבען די יודען בעגעגענט זיי מיט זידלערייען און צווישען אנדערען זיך כלומרשט אויסגעדריקט: „עס געהען די פוילישע חזירים.״

פון דעם „אנפאל״ האט זיך, לויט דער מסירה, געוואלט בעטייליגען דאס גאנצע שטעדטעל יודען אין א צאהל פון טויזענד פערזאן. צו פעראנטווארטליכקייט זענען אבער, אין רעזולטאט פון דער אויספארשונג, צוגעצויגען געווארען בלויז די דערמאנטע 6 יונגעלייט.

דאס ראדאמער קרייז-געריכט האט דעם פראצעס בעטראכט אין מאי ה. י. אלס עדות זענען ארויסגעטרעטען קארטשאק מיט דער טאכטער און די בעקאנטע „העלדינס״ פון פשיטיקער פראצעס יאסקאווא, בזשאזאווסקא א. אנד. וועלכע האבען זיך אבער שטארק סותר געווען מיט זייערע עדות ערקלערונגען. דאס געריכט אין דער פערזאן פון ריכטער טאמאשעווסקי האט טאקי אלע אנגעקלאגטע פריינגעשפראכען און דערביי, צום ערשטען מאל אין פוילען, געמאכט אנ׳איבערברוך אין דער אלגעמיין-אנגענומענער אינטערפרעטאציע פון ארט. 152 אונטערשטרייכענדיג אין די מינדליכע מאטיווען, אז שוין אבגערעדט פון די סתירה׳דיגע ערקלערונגען פון די עדות, וואס קענען נישט בעטראכט ווערען אלס גענוגענדער בעוויז, קאנען די אנגעקלאגטע אויך נישט געמשפט ווערען פאר בעליידיגען דאס פוילישע פאלק, וויל אויב זאנאר זיי זאלען זיך האבען בענוצט מיט דעם אנגעצייגטען אויסדרוק, איז אבער דאס געריכט מסכים מיט די אויספיהרונגען פון פערטיידינער, אז דער אויסדרוק האט זיך בעצויגען בלויז צו קארטשאקען מיט זיינע בעגלייטער פערזענליך, אבער נישט אויפ׳ן גאנצען פוילישען פאלק.

פראקוראר דאסקעוויטש, וועלכער איז אויפ׳ן פראצעס ארויסגעטרעטען אלס אנקלאגער, האט אפעלירט, און דער פראצעס האט בעדארפט מיטוואך בעטראכט ווערען אין לובלין.

יודישע קראמען.

אין צוזאמענהאנג מיט דער דאזיגער אויסגעשטאלטענער באיקאט - אגיטאציע אין גאנצען לאנד האט די צענטראלע פון קליינהענדלער-פערבאנד אין ווארשא אונטערגענומען א אבוועהר - אקציע, ארויסלאזענדיג א ריזיגע צאהל אויפרופען און פלוג-בלעטלעך, וואס שלאגען אב מיט זאכליכע און שטארקע ארגומענטען די פערפיהרערישע באיקאט-אפענסיווע, וואס איז עלול צו שעדיגען די מלוכה׳שע ווירטשאפט. די יודישע אויפרופען ווייזען אן צו קויפען דארט, וואו ס׳איז בילינגער און וואו מען בעקומט גוטע סחורה.

די ראדאמער אפטיילונג פון קליינהענדלער-פערבאנד האט איבערגעדריקט די זעלבע טעקסטען פון די ווארשאווער צענטראלע און א גאנצע וואך ווערען זיי דא פערשפרייט צווישען די ברייטע מאסען.

אין די דאזיגע אויפרופען ווערען די בירגער אויפגעפאדערט צו פערטרייבען די באיקאט - אגיטאטארען, וויל נישט מיט באיקאט און פיקעטען, נאר מיט א פרידליכע צוזאמענארבייט פון אלע ווירטשאפטליכע פאקטארען אין לאנד און שפארזאמקייט קען מען פוילען הויבען אין דער הויך. יעדער בירגער דארף קויפען דארט, וואו ס׳איז בילינגער, וויל מיט די אבגעשפארטע גראשענס קען מען פערשטארקען פוילענס ווירטשאפטליכע אונאבהענגיקייט און איר פערטיידיגונגס-קראפט. שלום בויט און שנאה רואינירט.

דעם דאזיגען פאקט פון ענטקעגענווירקען דער צפהוליטער באיקאט-וואקכאנאליע אויפ׳ן וועג פון זאכליכע און ריכטיגע אויפרופען איז ווערט צו בעגריסען; עס בלייבט נאר צו ווינשען אז די דאזיגע פערנונפטיגע ארגומענטען זאלען געפינען א לעבעדיגען אבקלאנג אין די ברייטסטע שיכטען פון דער פוילישער געזעלשאפט.

דאס לעבען אין קעלץ.

ווירטשאפטליכע קאנפערענץ ביים סטאראסטא.

דעם פערגאנגענעם פרייטאג איז ביים סטאראסטא פארגעקומען א גרויסע ווירטשאפטליכע קאנפערענץ מיט דער באטייליגונג פון קריסטליכע און יודישע ווירטשאפטליכע ארגאניזאציעס און פעראיינען, וועלכע האט געדויערט 4 שעה צייט.

אויף דער אויבענדערמאנטע קאנפערענץ האבען די פארשטעהער פון די קריסטליכע פעראיינען געפאדערט צו פעראָרדנען די פאליציי-מאכט, אז זי זאל שטרענג אבהיטען, אז די געשעפטען זאלען ווערען פערמאכט פונקט זיבען, נישט לאזען האנדלען זונטאג א. א. וו. כדי דער פאליציי זאל זיך גלוסטען דאס אבצוהיטען, לייגען זיי פאר צו געבען די פאליציי גרויסע פראצענטער פון די „מאנדאטען".

נעגען דעם פארשלאג האט זיך דער סטאראסטא אליין ארויסגעזאגט, ווייל מען קען נישט מאכען דאס פאר'ן עיקר ציעל פון דער פאליציי, אז זי זאל נאר שטרענג אבהיטען דאס פערמאכען זיבען אזייגער ס'געשעפט, דען ס'זענען פערהאן גרעסערע קרימענעלע פערברעכענס, וואס פאליציי דארף היטען. דאגעגען וועט ער פעראָרדנען, אז פאליציי זאל אביסעל שטרענגער דאס אבהיטען ווי ביז איצט.

די פארשטעהער פון קליינהענדלער-פעראיין, וועלכע זענען בעשטאנען פון האנדעל'ס - ראטמאן פאכעל, אברהם גאטליב, אינוש. פיאטרקאווסקי און אברהם לייב הערשקאוויטש האבען איבערגעגעבען א גרויסען מעמאריאל מיט פערשידענע פאדערונגען, דערונטער אויך וועגען ביליגער מאכען די עלעקטרישע אבצאהל פאר האנדעלס לאקאלען, אזוי ווי ס'האבען די ארבייטס-לאקאלען. מיט דעם לעצטען האט דער סטאראסטא צוגעזאגט אליין זיך צו פעדאינטערעסירן.

ס'איז כדאי צו בעמערקען, אז צו די אויבענדערמאנטע קאנפערענץ איז דער יודישער סוחרים-פעראיין נישט געווארן איינגעלאדענט.

פאסאזשיר-אויטא ווערט פערברענט בעת'ן נעמען בענזין.

צום גליק איז קיין מענשליכע קרבנות נישט געווען.

דער פאסאזשיר-אויטא פון דער קעלצער פירמע „זדרוי", וועלכער קורסירט זאוויערטשע — שיוויעז, שטייענדיג אין זאוויערטשע דעם לעצטען שבת האלב ניין פריה אויף דער גורנאשלאנסקע-גאס. ווי ער האט גענומען בענזין, האט זיך דער אויטא פלוצלינג געגעבען א כאפ-אן און באלד געשטאנען אין פלאמען פייער.

אין אויטא האבען זיך געפונען 8 פאסאזשירען, וועלכע זענען קוים ארויס. קיינער פון די פאסאזשירען האט נישט געליטען.

די שרפה איז ענטשטאנען צוליב א פונק, וואס איז אריין אין בענזין-קעסטעל פון אויטא. דער שאדען בעטרעפט ביז 15 טויזענד זל.

ס'איז שוין נישט נויטיג קיין ביטעס צום שטייער-אמט וועגען צולייגען אויף ראטעס.

פון קליינהענדלער-פעראיין איז מען אונז מודיע, אז לויט דעם לעצטען ערהאלטענעם אקולניק פון שטייער-אמט דארף שוין נישט דער שטייער-צאהלער אבציגעבען א ביטע וועגען צולייגען אויף ראטעס. נאר יעדער איינער האט דאס רעכט צו געבען מינדליכע בקשות דעם עקזעקוציע-לייטער וועגען צולייגען אויף ראטעס און דער לעצטער איז מחויב דאס צו ערלעדיגען אפילו אויפ'ן פערלאנג פון שטייער-צאהלער-דעם זעלבען טאג.

בלוט-בלבול אין דזיאלאשין.

צום דזשיאלאשינער איינוואוינער יעקב יאטקין, זענען געקומען 2 ארטיגע נאראנפירער און געפאדערט פון איהם 200 זל. ווייל אין געגנפאל „וועט זיין ערגער". ה' יאטקין האט דאס געפאדערטע געלד נישט געגעבען. די נאראוונצעס זענען דאן איוועק צום ארטיגען קריסטליכען אפטייקער און איהם „פארטרויט" א סוד, אז דער דערמאנטער יוד האט זיי געוואלט געבען א גרעסערע סומע געלט פאר ערמארדען דעם אפטייקער, אבער אלס „נאראדאווע" מענטשען, האבען זיי נישט געוואלט פאר געלט הרג'ענען אן אייגענעם.

דער אפטייקער האט גלייך וועגען דעם מיטגעטיילט דער פראקוראטאר און נעגען דעם דערמאנטען רואיגען יודישען איינוואוינער איז פערפירט נטווארען א שטרענגע אויספארשונג. ה' יאטקין האט אבער אויפגעקלערט, ווי די דאזיגע 2 „פאטריאטען" האבען ביי איהם געוואלט אויספרעסען געלט, דראענדיג, אז „ס'וועט זיין ערגער". די אומשולד פון דעם יוד איז גלייך אויפגעוויזען געווארען און די גאנצע אויספארשונג איז דורכ'ן פראקוראר אנולירט געווארען.

אויך דער קריסטליכער אפטייקער האט איבערצייגענדיג זיך וועגען דעם נידערטרעכטיגען בלבול, וואס די נאראוונצעס האבען אויסגעטראכט אויפ'ן יוד, האט ער זיין אנקלאגע צוריקגעצויגען.

די 2 כוליגאנעס זענען גלייך פערהאלטען געווארען און עס דראהט זיי א הארבע שטראף.

צוזאמענשטויס צווישען א לאסט-אויטא און א דראזשקע אויף וועסאלא-גאס.

דעם לעצטען מאנטאג 7 אוונט ביים ראג וועסאלא — באנדוסקיעגא איז פארגעקומען א צוזאמענשטויס צווישען א לאסט-אויטא און א דראשקע. דער אויטא וואס איז געפאהרן מיט א שנעלען טעמפא, נישט געבענדיג קיין שום סיגנאלען, איז ארויף אויף די פאהרענדיגע דראשקע פון וועסאלא גאס און צעבראכען דעם דישעל, דאס לעמפעל און א פאדערשט רעדעל, ווי אויך צעבראכען א פיס ביים פערד.

דעם דראזשקאזש, וועלכער איז צוליב דעם צוזאמענשטויס ארויסגעפאלען פון דראזשקע איז גארנישט געשעהן. דער שאפער איז געווארען פערהאלטען.

א פויער בע'גנב'עט... זיך אליין.

ער וועט האבען א פראצעס פאר אריינפיהרען פאליציי אין א טעות.

פערגאנגענעם מיטוואך האט דער פויער פון דארף קראשאטשין, ראק סטאניסלאוו (אייגענטימער פון 12 מארגעס פעלר) געמאלדען דעם דארטיגען פאליציי-אמט, אז פארענדיג מיט זיין פיהר 7 קילאמעטער פון דארף איז אויפגעזעסען אויף זיין פיהר א אומבעקאנטער, וועלכער האט געפאדערט פון איהם געלד. ווען ער האט אבגעזאגט איז ארויסגעקומען פון וואלד א צווייטער מיט א רעוואלווער אין האנד, וועלכער האט פערהאלטען די פיהר און איהם ראבירט צונעמענדיג 170 זל.

נאך אנ'אויספארשונג וואס פאליציי האט באלד אדורכגעפיהרט, האט זיך ארויסגעוויזען, אז ראק האט די מעשה מיט די גנבה אויסגעטראכט, כדי צו קענען צונעמען די 170 זל. וואס ער האט מיטגעפיהרט פון א איינוואוינער פון דארטיגען דארף צו קויפען פאר איהם סחורה.

נאך א לענגערען קרייז פערהער האט זיך דער בע'גנבעטער גיב מודה געווען און אנגעוויזען אפילו וואו ער האט בעהאלטען די 170 זל.

דער פיפיגער קראשאטשינער פויער וועט האבען אויך זיך א פראצעס פאר אריינפיהרען די פאליציי אין א טעות.

אומגעבעטענע געסט...

דער היגער איינוואוינער הענעך קאמינער (סילנימשנע 9) האט געמאלדען, אז דעם לעצטען דאנערשטאג אין די אוונט שעה'ן ווען קיינער איז אין שטוב נישט געווען, האבען זיך אריינבעקומען אין זיין וואוינונג אומבעקאנטע גנבים און ארויסגע'גנב'עט א פוטערנעם פרויען-פאלטען, א גאלדען זייגערל מיט א קייטעל און אנדערע חפצים אין דער ווערט פון 650 זל.

רויב-אנפאל אויף א סוכאדניאווער יוד

ביינאכט פון זונטאג אויף מאנטאג האבען זיך אריינבעקומען 4 באנדיטען אין דער וואהנונג פון סוכעדניאווער יודישען קאלעקטאר אברהם בירענבוים און געפאדערט פון איהם געלד. דער סוכעדניאווער איינוואהנער איז געווארען דערשראקען פון דעם פלוצלינגען „וויזיט" און נישט געבענדיג אזוי גיך דאס געפאדערטע געלד די באנדיטען, האט איינער פון די לעצטע ארויסגעכאפט א רעוואלווער און אויסגעשאסען צום אברהם בירענבוים, מאכענדיג איהם א וואונד אין דער האנד. דאן האבען זיי צוגערויבט 70 זלאטעס און אנטלאפען.

דער פערוואונדעטער יוד איז אבגעפיהרט געווארען קיין ווארשא.

פאליציי פיהרט א אויספארשונג.

ריטשאלט אויף אומזאץ-שטייער

ווערט פארלענגערט אויף חיי-טערדיגע 2 יאהר.

פון א גאר זיכערע קוועלע דערוויסען מיר זיך, אז דאס פינאנץ-מיניסטעריום האט שוין באשלאסען אויך אויף די חייסטערדיגע צוויי יאהרען 1938 און 1939 איינצופיהרען א ריטשאלט אויף אומזאץ-שטייער.

די פעראָרדנונג וועגען דעם וועט ארויסגעגעבען ווערען אין 4 אדער אין 6 וואכען נאך ניי-יאהר.

דער ריטשאלט אויף אומזאץ-שטייער וועט איצט באדייטענד פארברייטערט ווערען און וועט אויך ארומנעמען א גרעסערען קרייז סוחרים פון דעטייל האנדעל.

וועגען די ניי-פראיעקטירטע שטייער-רעפארמען

דאס פינאנץ-מיניסטעריום האט אויסגעארבייט פראיעקטען, וועלכע פיהרען אריין א גאנצע רייהע ענדערונגען אין שטייער-סיסטעם. איין פראיעקט זעהט פאר איינצופיהרען צו צאהלען אויך דעם הכנסה-שטייער אין פארם פון ריטשאלט פאר קליינהענדלער. דער צווייטער זעהט פאר דאס סקאסירען דעם פאטענטען-סיסטעם און אנשטאט דעם אויסקויפען רעגיסטראציע-קארטען און אלס עקוויוואלענט העכערען אין א געוויסער מאס די שטייער-סטאווקעס פון אומזאץ-שטייער.

די פראיעקטען זענען שוין פונאנדערגעשיקט געווארען צו די האנדעלס קאמערען און ווירטשאפטליכע ארגאניזאציעס

שטינק-באמבעס אין דריי יודישע געשעפטען אין קעלץ

נאך א אבדוה פון צוויי יאהר האבען זיך די באמבען - ווארפער דערמאנט אין זייער „הייליגער" ארבייט און דעם לעצטען מיטוואך האלב זיבען אוונד ארייננעווארפען א שטינק-באמבע אין דער צוקערניע פון דוד זיכהאלץ (באדזענטינסקא 4), וועלכע האט אנגעמאכט א גרויסען שאדען.

אין דערזעלבער צייט איז אריינגעווארפען געווארפען א פלעשעלע שטינק-גאזען אין דעליקאטעסען-געוועלבעל פון בארענשטיין (פיאטרקאווסקא 34) דאס פלעשעלע איז ארייננעווארפען געווארען דורך דער טיהר, עס האט זיך צעהאקט אין געשעפט און דאס פליסיקייט האט זיך צעגאסען און דער גיפטיגער ריח האט אנגעמאכט א שאדען פון דער גאנצער סחורה.

טעליכע מינוטען שפעטער האבען די זעלבע אריינגעווארפען דורכ'ן שויפענסטער אין שפייז-געשעפט פון יוסף וויקינסקי (ווארש. פשעדמיעשטשע) א פלעשעל מיט שטינק פליסיגקייטען. אין דער געגענד וואו די באמבעס זענען געווארפען געווארען איז געווען א שרעקליכער ריח. קיינער פון די באמבען-ווארפעס איז דערווייל נאך נישט פעהאלטען געווארען.

די ידיעה אז מען ווארפט שטינק באמבעס אין יודישע געשעפטען האט זיך בליץ שנעל פערשפרייט איבער דער שטאדט און אלע יודישע צוקערניעס, פעקערייען און דעליקאטעסען-געשעפטען ווערען פיקעטירט דורך... אייגענע מענשען, וועלכע היטען, אז מען זאל צו זיי קיין שטינק-גאזען נישט אריינווארפען.

א טייל יודישע שפייז-געשעפטען האט בען מוהל-געהאכען אפען צוהאלטען ביז 9 אזייגער די געהאלבער און באלד זיבען אוונד פערמאכט, כדי אזוי ארום צו זיין זיכער פון א באמבע.

פון סוחרים-פעראיין אין ראדאם (קאמוניקאט)

אויף דער געמיינזאמער זיצונג פון ראט און פארוואלטונג פון סוחרים פאראיין אין ראדאם, וועלכע איז פארגעקומען זונטאג, דעם 12\12 ד. י. איז זעהר ברייט ארומגערעדט געווארען די פראגע וועגען א פינאנציעלער הילף פאר די סוחרים ביים אויסקויפען פאטענטען אויפ'ן יאהר 1938. עס איז אויסגעקליבען געווארען א קאמיסיע, וועלכע דארף אויסארבייטען א פלאן זיין שאפען א געוויסען סכום צו דער אקציע.

אויף דער ווירטשאפטליכער באראטונג, וועלכע איז פארגעקומען אין סיימיק אונטער דער פארזיץ פון דער סטאראסטא דעם 9 דעצעמבער ד. י. איז אויינגעטראגען און אנגענומען געוואָרען דער פארשלאג פון פוילישען סוחרים-פעראיין, לויט וועלכען עס וועלען אלע פריכטען געוועלבער דורך דער מאכט קאנטראלירט ווערען, צי זיי סאוקויפען נישט אין זונטאג און אין די חגאות, אנדערע ארטיקלען א חוץ פריכטען.

דער סוחרים - פאראיין זשעראמסקי 17 מאכט דעריבער אויפמערקזאם אלע אינהאבער פון פרוכטען געוועלבער, אז אויב די פאליציי, וועלכע וועט דאס נאכקאנטראלירען און וועט געפינען, אז זיי סאוקויפען אין די דערמאנטע טעג אנדערע ארטיקלען אויסער פרוכטען, וועלען שטרענג בעשטראפט ווערען. —

אמעריקאנער געסט אין טעאטער

צוויי אמעריקאנער בעקאנטע קינסטלער מיט א פיין צונויפגעשפילטען אנסאמבל יועלען ביי אונז אויפטרעטען אויף צוויי אוונדען: מארגען שבת צו-נאכט און זונטאג.

די אמעריקאנער געסט זענען יאזעף שיינגאלד און פרענציס אדלער. ביידע האבען א נאמען אין דער ארטיסטישער וועלט פון יענער זייט ים. זייער אנסאמבל בעשטעהט פון די בעקאנטע ארטיסטען: ל. גאלדשטיין, י. האכבערג, ל. קאטווינער, ל. לערנער, א. ליפאווסקא, ה. לוקסענבורג, מ. מאניפלא, ש. ראזן, ש. ריבאק, ש. שטעפעל.

עס וועלען אויפגעפיהרט ווערען די פיעסען: „דאס רעדעלע דרייט זיך" און די „צווייטע יוגענד" וועלכע געהען שוין נישט אראב פון דער ביהנע א לענגערע צייט צוליב זייער כסדר שטייגענדען ערפאלג.

BOLACH GŁOWY
stosuje się proszki „PSZCZÓŁKA"
ZNAK OCHR.

זאלען אלע ראדאמער, וואס קומען קיין ווארשא
געדענקען
אז דער ערשטקלאסיגער באר
Bar Ala - Minute
Swięto - Krzyska 43 Tel. 541 - 43
געהערט צו א ראדאמער לאנדסמאן,
וואו איהר בעקומט
פיינע, געשמאקע מיטאגן און אווענד-ברויט
פון 4 שפייזען צו 1.50

Najlepsze, najmilsze i najtańsze
prezenty dla rodziny i przyjaciół
to
kuchenki, żelazka
grzejniki do rurek
poduszki i inne
Do nabycia na dogodnych warunkach
w Radomskim Towarzystwie Elektrycznym
Sp. Akc. w Radomiu
ul. Traugutta 53

בעקאנטמאכונג
דער קימפעטארען-פעראיין איז מודיע די אלע פרויען, וואס חילען געניסען פון אקושערישער הילף פריוואט, זאלען זיך ווענדען צו דער פרעזעסין דאנציגער זשעראמסקי 23.
דער קימפעטארען פעראיין האט צו דעם צוועק אנגאזשירט אנ'אקושערקע א ספעציאליסטין, וואס האט געארבייט אין קליניק פון ד"ר ראשקעס אין ווארשא.
מעלדען זיך דארף מען מיט 8 טעג פריהער.
די פערוואלטונג פון קימפעטארען-פעראיין אין ראדאם.

Z DZWONKIEM
IDEAL JAWA —
DOBRA KAWA

MILIONY KOBIET
NA CAŁYM ŚWIECIE
STOSUJE SŁAWNE KOSMETYKI
CÉDIB
PARIS
•PUDRY•KREMY•TUSZ DO RZĘS POMADKA DO UST •RÓŻ• MLECZKA
Żądajcie w najbliższej perfumerii lub drogerii bezpłatnej broszury Cédib o indywidualnej i racjonalnej pielęgnacji skóry.

טעאטער „ראזמאיטאשצי" ראדאם
דורכרייזענד נאר 2 גאסטשפילען
פון די אמעריקאנער קינסטלער
יאזעף שיינגאלד און פרענציס אדלער
שבת-צונאכטס דעם 25 ה. י. 9 אווענד
דאס רעדעל דרייט זיך
וועלט-שלאגער אין 3 אקטען מיט מוזיק, געזאנג, הומאר
זונטאג דעם 26 ה. י. 9 אווענד
צווייטע יוגענד
לעבענס-בילד אין 3 אקטען מיט געזאנג, מוזיק הומאר.
אייגענע דעקאראציעס, קאסטיומען, ארקעסטערס.

Kino ADRIA
שבת דעם 25 1 און 3 און
זונטאג דעם 26 12 און 2 אז
פריהמארגען - פילמען
Sensacyjny film szpiegowski
TAJEMNICA ŻÓŁTEGO MIASTA

Od soboty dnia 25 grudnia 1937 r.
Kino ADRIA
Wspaniały świąteczny program
POLSKA KOMEDIA MUZYCZNA p. t.
„Pan Redaktor szaleje"
Tance, muzyka śpiew, humor, dowcip
W rol. gł.
Bogda, Brodzisz, Cwiklinska, Sielanski, Fertner, Orwid, Leitzkówna, Radojewska
Nad program: kolorowy dodatek i tygodnik P. A. T.

Redaktor i Wydawca CH. M. HERC. tel. 15 - 18 .טעל Wydawnictwo „Radomer Kielcer Leben" Radom szwarlikowska 20